

SMI

STOCKHOLMS
MUSIKPEDAGOGISKA
INSTITUT

Noter och normer

En granskning av könsrepresentation i läromedel avsedd för elgitarrundervisning

Examensarbete

Musikpedagogexamen

Vårterminen 2023

Poäng 15hp

Författare: Fredrik Sjöström

Handledare: Susanna Leijonhuvud

Examinator: Johan Nyberg

Sammanfattning

Studien syftar till att undersöka och förstå hur kön och normer tar sig uttryck i läromedel för elgitarr och hur ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation kan användas för att främja en mer inkluderande undervisningsmiljö inom elgitarrundervisning. Detta undersöks utifrån frågeställningarna ”*Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?*”, *Hur är tryckta läromedel som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling?* och *Hur kan läromedel för elgitarr utformas med ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation?*”. I min undersökning har 16 läroböcker analyserats utifrån ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentationen i innehållet. Studien genomfördes med en iterativ metod, vilket innebär att arbetet bröts ned i upprepade cykler av planering, utförande, utvärdering och justering. Detta möjliggjorde anpassning av metod, utvärdering av resultaten och nödvändiga justeringar under arbetets gång för att uppnå en fördjupad förståelse och mer utvecklade svar på studiens frågeställningar. Studien och dess upplägg är presenterad i tre delar; *analys av befintliga läromedel*, *analys av läromedlens musikaliska progression*, *läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön*. Resultatet av den första analysen visar på tydlig skillnad i hur män och kvinnor representeras i de läromedel som analyserats då det i de sammanlagt 241 låtexemplen endast sex elgitarrister var kvinnor. Den musikaliska analysen visar en progression i läroböckerna från grundläggande till mer avancerade tonala och rytmiska element, dynamiska omfång och uttrycksmässig klangfärg. Denna progression används sedan för att föreslå utformningen av ett nytt läromedel, framtaget med ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation där endast låtar med kvinnliga elgitarrister och kompositörer presenteras för att utmana den genusnorm som identifierats i analysen av befintligt läromedel. Jag hoppas att detta arbete kan bidra till ökad medvetenhet kring dessa frågor samt inspirera blivande och verksamma gitarrpedagoger att arbeta mer normkritiskt och inkluderande.

Sökord: elgitarr, normkritik, genus, läromedel, musikpedagogik

Innehållsförteckning

Figurer och tabeller	4
1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
2. Bakgrund	8
2.1 Läromedel	8
2.1.1 Läromedlets innehåll	9
2.1.2 Läromedelsanalys	10
2.2 Identitetsutveckling och identitetskonstruktion	12
2.2.1 Identitet kopplat till kön och genus	14
2.3 Normkritiskt perspektiv med fokus på genus	15
2.3.1 Kritisk pedagogik och feministisk pedagogik	15
2.3.2 Poststrukturalistiska perspektiv på kunskap, makt och subjektivitet.	16
2.3.3 Normkritisk pedagogik	16
2.4 Musikalisk kunskapsutveckling ur ett genusperspektiv	18
2.4.1 Genusrelationer i musikundervisningens praktik	18
2.5 Läromedlets progression	20
3. Studien och dess upplägg	22
3.1 Analys av befintliga läromedel för elgitarr	22
3.1.1 Urval av läromedel för elgitarr	22
3.1.2 Forskningsetiska aspekter	22
3.1.3 Analysmetod	23
3.1.4 Resultat – analys av könsrepresentation	23
3.1.5 Sammanfattning av befintliga läromedel	26
3.2 Analys av läromedlens musikaliska progression	26
3.2.1 Urval av litteratur	27
3.2.2 Resultat av musikalisk progression	27
3.2.3 Sammanfattande analys av alla nivåer	34
3.3 Läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön	36
3.3.1 Representation, förberedande cykel och nivå 1	36
3.3.2 Nivå 2	39
3.3.3 Nivå 3	42
4. Diskussion	45
4.1 Resultatdiskussion	45
4.2 Metoddiskussion	47
4.3 Musikpedagogiska implikationer	48
4.4 Vidare forskning	49
Referenser	50
Bilagor	52

Figurer och tabeller

Figur 1. Modell för det strukturella perspektivet på läromedelsanalys, enligt Ammert (2011).

Figur 2. Kompetensspiralen, enligt Lotta Björkman (2019)

Figur 3. Spiralprogressionen, enligt Hanken och Johansen (2013)

Figur 4. Bild av elgitarrens delar (Johansson, 2004, s. 22)

Figur 5. Bild av instruktion till att spela med pelktrum (Sallman, Sillén, 2006, s. 4)

Figur 6. Bild av tabulatursystemet (Ehrenstråle, 2005, s. 8)

Figur 7. Teckenförklaringar (Johansson, 2004 s. 27)

Figur 8. Figur 8. Plektrumövning (Johansson 2006 s. 4)

Figur 9. Bild hämtad via screenshot från Spotify: Beverly ”Guitar” Watkins

Figur 10. Gitarrkomp på You Really Got Me (Johansson, 2006)

Figur 11. Gitarrkomp på Runaway Train, anvisningar för kvintackord i refrängen. (Johansson, 2004)

Figur 12. Utdrag från gitarrkomp på Cherry Bomb (se bilaga 3)

Figur 13. Solo på You Really Got Me - (Johansson, 2006)

Figur 14. Solo på Cherry Bomb Eget notexempel, Cherry Bomb (se bilaga 3)

Figur 15. Solo på EMF-Unbelievable (Johansson, 2004)

Figur 16. Sister Rosetta Tharpe - Up above my head (solo) (se bilaga 3)

Figur 17. Gary Moore - Still Got The Blues solo (Johansson 2006).

Figur 18. Utrag Jan Kuehnemund solo (se bilaga 6).

Figur 19. The Pink Panther Theme (Ehrenstråle, 2005)

Figur 20. Garys song (Sellman & Sillén 2006)

Figur 21. Utdrag från eget notexempel för nivå 3 (se bilaga 6)

Tabell 1. Översikt av urvalet av läromedel (Bilaga 1)

Tabell 2. Representation av kön bland författare

Tabell 3. Representation av kön i låtexempel (kompositör och gitarrist)

Tabell 4. Representation av kön i bildexempel

Tabell 5. Urval av litteratur för progressionsanalys

Tabell 6. Analys av nivå 1

Tabell 7. Analys av nivå 2

Tabell 8. Analys av nivå 3

Tabell 9. Gemensamma faktorer i alla nivåer.

Tabell 10. Låtar i bluesform med kvinnlig kompositör och gitarrist.

Bilderna från media används enligt SFS (1960:729) Upphovsrättslagen, 22 § citaträtten, Femte kapitlet, 49 a § och 2 kap 23 §, punkt ett (1).

1. Inledning

För tillfället studerar jag elgitarrprofilen på kandidatprogrammet i musikpedagogik vid Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI). Under de tre år jag studerat här har samtliga elgitarrister i årskurs 1–3 som studerar till att bli gitarrlärare, varit män vilket även gäller alla de lärare vi haft under åren. När jag studerade musik med elgitarr som huvudinstrument på både gymnasiet och folkhögskola såg även där fördelningen ut på precis samma sätt som vid mina nuvarande studier på SMI. Jag har under mina studieår inte sett någon annan huvudinstrumentsprofil där andel män/kvinnor är så entydig. Faktorerna till detta är många och den första frågan jag ställer mig själv är; hur kan jag som blivande gitarrpedagog påverka detta? Det första och tydligaste som slår mig när jag tänker på den gitarrundervisning jag erfarit (som både elev, pedagog och observatör) är bristen på representationen av kvinnliga förebilder från elgitarrlärare. Ett problemområde går att angripa från flertalet olika håll och vinklar. Jag är medveten om att flertalet gitarrpedagoger gör ett eget urval av material till sina elever, samt att det finns en uppsjö av youtube-kanaler som inriktar sig på att lära ut elgitarr. Jag isolerar mig inte från dessa områden, men för att konkretisera problematiken har jag valt att rikta mitt fokus mot läromedel med förhoppningen att konkret kunna studera detta inom ett enskilt område och hur detta tar sig uttryck just där. Då det finns en mängd färdigställda läroböcker som tagits fram i syftet att användas i elgitarrundervisning för att bredda elevens kunskaper, anser jag det vara av vikt att synliggöra vem och vad som representeras i dessa läromedel. Då ett sådant material kan antas föra vidare normer, både medvetet och omedvetet, till nästa generations gitarrister. Med normer syftar jag till de delade och förutfattade måttstockar som finns i samhället för det ”rätta sättet” att tänka eller vara på i ett visst sammanhang (Björkman & Bromseth, 2019), vilket i sin tur kan leda till exkludering av de personer som inte ”passar” in i ”ramen”. Vilka förebilder presenteras i läroböckerna? Vilken representation har gitarristerna i de låtexempel som presenteras? Uppfattar man som läsare att det finns ett tydligt ideal av hur en elgitarrist förväntas vara och framstå? Kan dessa normer och ideal vara problematiska i undervisningsmaterial avsett för gitarrister? Dessa frågor undersöker jag i min studie av läromedel avsedd för elgitarrundervisning, där jag utifrån ett normkritiskt perspektiv kommer att undersöka i vilken utsträckning olika kön representeras i musikkritik avsedd för gitarrelever.

Syftet med studien är att bidra med ökad förståelse om vilka normer i läromedel som i förlängningen kan komma att bli problematiska för elever som inte ryms inom eller kan ha svårt att identifiera sig med dessa. Även om elever inte upplever begränsande normer som problematiska så kan det vara problematiskt att stereotypa normer cementeras, exempelvis i återutgivning av gammalt material utan revideringar. Förhoppningsvis kan jag genom detta motivera både blivande och verksamma gitarrpedagoger att arbeta mer normkritiskt och därmed inkluderande i sin undervisning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att analysera tryckta läromedel¹ avsedda för elgitarrundervisning och därmed synliggöra representationen av förebilder ur ett normkritiskt perspektiv med fokus på genus samt de byggstenar som omfattar läromedlens musikaliska innehåll och musikaliska progression, och att baserat på dessa analyser skapa ett designförslag på ett nytt läromedel för elgitarrundervisning med normkritiskt perspektiv på könsrepresentation. Studien tar avstamp i dessa frågeställningar:

- Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?
- Hur är tryckta läromedel som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling?
- Hur kan läromedel för elgitarr utformas med ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation?

¹ De läromedel som inkluderas i denna studie är *läroböcker* som kan tänkas användas som underlag för flera former av elgitarrundervisning, både individuell och gruppundervisning vid exempelvis kulturskolan, men också privatundervisning och undervisning i huvudinstrument vid gymnasieutbildningar och folkhögskola. Läroböckerna kan även tänkas ingå i didaktik- och metodkurser på musiklektörutbildningar.

2. Bakgrund

Denna studie undersöker innehållet i tryckta läroböcker för elgitarrundervisning ur ett normkritiskt perspektiv på genus, musikaliskt innehåll och konstruktion av läromedel. Detta kapitel belyser hur läroböckers innehåll kan påverka eleven, samt hur man kan undersöka läromedlens roll inom musikundervisning i relation till identitetsutveckling och representation. Identitetsutveckling kopplad till kön och genus är särskilt relevant i musikpedagogiska sammanhang, där traditionella könsmonster ofta representeras i läromedel och kan påverka elevernas självbild och identifikation med musik (Lilliestam 2009). Begreppet *normkritik* beskrivs ytterligare utifrån Björkmans (2019) tankar om hur det kan appliceras i pedagogiska sammanhang, samt hur musikalisk kunskapsutveckling och genusrelationer samverkar (Connell & Pearse 2015). Kapitlet behandlar även Ammerts (2011) tankar om att analysera läromedel med hjälp av processuella, strukturella och funktionella perspektiv för att förstå hur läroböcker påverkas av och påverkar samhälleliga och kulturella kontexter. Kapitlet avslutas med en redogörelse för *spiralprogression* inom musikundervisning och hur denna kan appliceras för att förstå en läroboks uppbyggnad (Hanken & Johansen, 2013).

2.1 Läromedel

De läromedel och material som används i samband med undervisning har en stor inverkan på studentens motivation till inläring (Mac Donald, 2019). Utbildningsradion och radioprogrammet Skolministeriet gjorde 2017 en studie av 20 läroböcker inom samhällsorienterade ämnen där resultatet visade på att alla illustrationer av familjebildningar som avviker från normen ”mamma, pappa, barn” helt och hållet saknas. En annan granskning av läroböcker inom grundskolans samhällskunskapsämnen visade på att endast 15 % av de namngivna personerna i historieböckerna var kvinnor. Samtidigt visar andra studier, däribland Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors rapport *Stödjande och stärkande* (2016) att vikten av möjligheten till identifikation i skolan inte bör underskattas. Denna synpunkt stärks av Borgström Källéns (2014) som i sin doktorsavhandling undersöker identitetsskapande processer i musikundervisning ur ett genusperspektiv. Hennes forskning pekar på att musikgenrer, instrument och musicerande tenderar att kodas enligt könsnormer kopplade till man/pojke och kvinna/flicka och att denna kodning har konsekvenser för elevernas förväntningar och utövande av musik, vilket framhäver behovet av att ifrågasätta och förändra könsnormer inom musikundervisningen för att skapa en mer inkluderande och jämställd miljö. En bredare representation av genus kopplat till musikaliskt innehåll leder troligtvis till att nedsättande kommentarer och en kränkande jargong minskar, liksom även den psykiska ohälsan hos marginaliserade grupper. Det är varken roligt eller spännande att förlöjliga och uttrycka sig kränkande åt något som kontinuerligt tas upp och diskuteras på ett naturligt och avdramatiserat sätt (Mac Donald, 2019).

2.1.1 Läromedlets innehåll

Ett läromedel utgörs av ett innehåll som syftar till att mottagaren ska utveckla kunskaper inom ett specifikt område. I detta arbete motsvarar läromedel tryckta böcker. När det gäller elgitarrundervisning innebär innehållet exempelvis repertoar, musikbegrepp, ackordgrepp, musiktraditioner och musikaliska begrepp. Att utöva musik, exempelvis att spela, komponera, sjunga eller dansa kan beskrivas som lärandeaktiviteter. Innehåll i undervisning kan användas som en samlad kategori för både läromedel och dessa lärandeaktiviteter. Genom att se till de tillvägagångssätt och metoder som används inom dessa lärandeaktiviteter kan vi besvara didaktiska frågor kring *hur* undervisningen utformas och *vilket* lärande som eftersträvas (Hanken & Johansen, 2013). Vid urval av innehållet finns det flera olika alternativ som tar avstamp i olika principer och tillvägagångssätt, både gällande vårt synsätt på mottagaren och det aktuella ämnet och undervisningsformen samt vårt synsätt på samhället och innehållets mottagare. Ett tillvägagångssätt är att utforma ett innehåll som med avsikt att uppnå specifika mål, genom att först konkretisera precis formulerade mål kan vi snabbt se till vilka beståndsdelar som behöver täckas i innehållet (Ammert, 2011). Då målen är framtagna blir den första uppgiften att analysera dessa utförligt och sedan se till vilket innehåll som krävs för att uppnå dessa mål. Andra principer gällande urval av innehåll utgår inte från mål som i förväg är formulerade, utan tar istället avstamp i elevens och pedagogens förutsättningar och organisationens ramfaktorer och kan vara en lika naturlig utgångspunkt vid valet av innehåll. Exempelvis då musikpedagogen väljer en viss repertoar för att man vet att eleverna gillar den. När läromedlet står i centrum eftersträvas en kunskapsutveckling genom att eleven absorberar dess innehåll. Det krävs då en tro på att materialet i sig bär med sig formativa kvaliteter då läromedlet blir ett viktigt verktyg i utbildningsprocessen och vi kan då betrakta själva tillägnandet av läromedlets innehåll som målet för undervisningen och elevens lärande (Hanken & Johansen, 2013). För att förstå denna kunskapsutveckling kan läromedel ses som ett inslag i en materiellt orienterad bildning.

Den tyske professorn Wolfgang Klafki hävdar att det finns två olika synsätt att se på det materiella orienterade synsättet på bildning; det *objektivistiska* och det *klassiska* (Hanken & Johansen, 2013). Det objektivistiska synsättet grundar sig i idén om att det innehåll som finns i läromedlet hämtas från den kultur och som eleven ska tillägna sig. Dessa kunskaper, estetiska värden och musikaliska verk bör då överföras på så sätt att eleven blir ett förvaringskärl för detta kulturella innehåll. Det som här kan bli problematiskt är att endast en bråkdel av ett ständigt växande kulturellt innehåll kan inkluderas, och hur kan vi då göra ett urval i *vad* som skall väljas utan några konkreta kriterier för urvalet av innehållet? Detta ifrågasätts av det *klassiska synsättet* som hävdar att dessa principer om att läromedlet utformas utifrån den kultur som eleven ska tillägna sig inte är tillräcklig som urvalskriterium. Utgångspunkten för detta synsätt är att inte alla läromedel är pedagogiskt utformade och endast de läromedel som har särskilda kvalitéer och exempelvis uttrycker något som är värdefullt och tidstypiskt, och på så sätt är av värde för den uppväxande generationen att känna till och lära sig av – läromedel som bevisat sitt värde och på så sätt blivit ”klassiker”. Dock finns knappast någon fullständig enighet bland musikpedagoger i definierandet av vilket läromedel som har ett klassiskt pedagogiskt värde och är något som blir allt mer

komplext menar Hanken och Johansen (2013) eftersom det i takt med samhällets utveckling även blir en kulturpolitisk och kunskaps sociologisk fråga, gällande *vem* som har makten att definiera *vad* som är viktigt och lämpligt kulturarv. Samt att inom varje kultur finns i regel flertalet olika subkulturer som i sin tur har ett eget kulturarv (ibid.). Trots dessa otydliga gränser gällande kulturer och subkulturer är det inte många musikstycken som behövs för att kunna urskilja den kultur som premieras och inte det enskilda undervisningsrummet. Det som inte premieras går snabbt att läsa av då det ej finns representerat i materialet (ibid.).

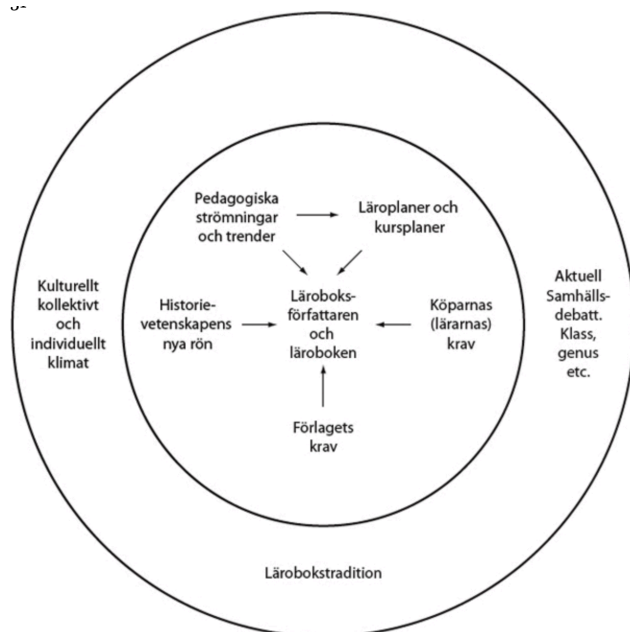
2.1.2 Läromedelsanalys

När vi använder läroböcker som studieobjekt krävs det att vi preciserar de didaktiska frågorna till vad boken i fråga förmedlar och förväntas att förmedla, samt hur författaren framställer innehållet i boken och varför dess urval och framställning ser ut som det gör (Ammert, 2011). Ammert (2011) menar att det didaktiska perspektivet i elevers möte med läroböcker går att strukturera i form av en didaktisk kommunikationskedja som startar i en samhällslig, politisk, kulturell och utbildningsrelaterad kontext som går via författare och förlag till pedagogen och eleven. Genom undervisning bearbetar och internaliserar eleven innehållet och utvecklar kunskap och färdighet och till sist sluts kedjan när eleven själv deltar i samhällslivet och därmed utgör en del av den samhällsliga kontexten som är kedjans utgångspunkt (Ammert 2011). Läroboken används som arbetsredskap för att överföra ett innehåll, vilket i sig är ett urval som ska svara mot olika typer av strukturella förutsättningar såsom styrdokumentens krav och det aktuella kulturella klimatet (Ammert 2011). Eleven och lärarens behov utgör ett konkret uttryck för vad som vill förmedlas och hur det förmedlas, samtidigt som den tar avtryck i den samhällsliga situation som den själv uppstått och verkar inom (Ammert, 2011). En mittpunkt i denna didaktiska kommunikationskedja är att ämnets innehåll används och kommuniceras av någon, samt att det sker i någon form av kontext och att det finns ett innehåll att kommunicera. Ammert (2011) menar att man analytiskt kan närma sig denna kommunikationskedja ur tre perspektiv:

Ett *processuellt perspektiv*, som inriktar sig på att betrakta den enskilda läroboken och dess innehåll som en del av en process som går genom författaren till färdig produkt och som utgår från den samhällsliga kontexten. I en musikpedagogisk kontext skulle jag kunna likna Ammerts (2011) resonemang med en enskild lärobok, exempelvis *Elgitarr rock & blues 1* (Johansson, 2006). Därmed kan jag analysera dess innehåll och förstå det som ett uttryck för vad som är en "elgitarrist" i musiklivet. Ytterligare kan vi betrakta det som en fortsatt process från den färdiga produkten, hur den förmedlas och dess mottagande. Slutligen kan vi se på den som en konsumerad produkt i det samhälle som eleven verkar i. Författaren i det här fallet bär därmed ett ansvar i förmedlingen av vad som ska spelas och hur en elgitarrist förväntas framstå.

Ur ett *strukturellt perspektiv* belyses de strukturella förutsättningar som påverkar lärobokens tillkomst och utformning. Läroboksförfattaren producerar läroböcker i en given situation, där strukturella förutsättningar såsom det kulturella klimatet och samhällsdebatten, marknadskrav och eventuella styrdokument påverkar hur läroboken slutligen utformas. Ammert (2011)

menar att vi kan betrakta läroboksförfattaren och läroboken som ett centrum, vilket påverkas av en rad yttre faktorer, dessa påverkar även varandra på olika sätt. Ammert (2011) förtydligar perspektivet med hjälp av denna modell (kopplad till läromedel för ämnet historia):

Figur 1: Modell för det strukturella perspektivet på läromedelsanalys (Ammert 2011).

Modellen visar hur de strukturella aspekterna samverkar vid skapandet av en lärobok och utgörs av två koncentriska cirkel. Aspekterna i den yttre cirkeln påverkar de som förekommer i den inre cirkeln, där själva läroboken och dess författare står i centrum (Ammert 2011). Detta strukturella perspektiv kan tänkas vara väl användbart i musikpedagogisk kontext vid betraktandet av en enskild läroboksförfattare och lärobok, där det kan vara av stor vikt att ta hänsyn till de strukturella förutsättningarna och dess påverkan på hur läroboken utformas.

I ett *funktionellt perspektiv* läggs fokus på vad läroboken faktiskt förmedlar och riktas mot vad som förmedlas i relation till läsaren. Här riktas den didaktiska utgångspunkten åter mot det processuella perspektivet, men längre fram i den historiekulturella kedjan – processer som kan antas ske i samband med att läroboken används i realiteten. Lärobokens funktion kan handla om att dess läsare ska utveckla kunskaper om ett komplext ämnesinnehåll, eller att lära sig vissa specifika färdigheter. Det kan även handla om att befästa identiteter eller att politisk makt legitimeras. Om jag exempelvis ser på läroboken *Rockgruppen: Gitarr* (Johansson, 2004) med detta perspektiv, kan jag anta att dess innehåll handlar om att läsaren ska få kunskap både elgitarrens historia, genrespecifika kunskaper och lära sig att spela vissa utvalda stycken. Detta kan jag sedan bryta ner ytterligare för att se till vad författaren antyder är normen för en elgitarist i en rockgrupp. Ammert (2011) förtydligar det funktionella perspektivet ytterligare med att betona att läroboken är del av den *socialisationsprocess* där människors syn på sig själva och på samhället i dåtid, nutid och framtid skapas, genom att

tränas i vad som fungerar i de olika sociala sammanhangen och för individen själv. I denna process sker en ständig överföring av normer, beteenden och värderingar mellan individer och grupper och kan betraktas på tre olika sätt:

1) *Bokval och användningssätt*, där fokuset är att se till *hur* läroboken väljs och *hur* den används.

2) *Bokens innehåll och perspektiv*, som handlar om vilket innehåll och perspektiv som boken förmedlar till eleverna, där en central aspekt är att studera den människo- och kultursyn som den enskilda boken förmedlar.

3) *Lärobokens mottagande*, som handlar om hur eleven upplever läroboken och dess innehåll och perspektiv. Elevernas möte med läroboken står i centrum och det är här det undersökts vilka kunskaper och färdigheter eleven kan uppnå med hjälp av dess innehåll. I grova drag- vilka eventuella resultat man kan uppnå med hjälp av läroboken (Ammert, 2011).

Sammantaget så kan den modell för läromedelsanalys som utvecklats av Ammert (2011) ses som ett betydelsefullt didaktiskt verktyg när det kommer till normbildning, inte minst knutet till elevers identitetsutveckling och identitetskonstruktion. I denna studie ligger fokus framför allt på det andra av dessa tre betraktelsesätt, det funktionella perspektivet.

2.2 Identitetsutveckling och identitetskonstruktion

De flesta av oss människor strävar efter att utveckla och konstruera en egen identitet, men vad definierar en identitet? Identitet är ett flertydigt begrepp som dels handlar om självbild, om människans egen medvetenhet om sig själv som unik individ. Denna identitetsutveckling är i regel som mest aktiv under ungdomsåren då vi strävar efter att få ihop olika bilder av oss själva till vår unika personliga identitet eftersom att det då sker stora biologiska, psykologiska och sociala förändringar (Hwang & Nilsson, 2019).

I grova drag går det att urskilja två olika sätt att se på identitetsutveckling, där det första innebär att identiteten utvecklas individuellt. Inom identitetsforskning företräds detta perspektiv av teoretiker som Erik H. Erikson och James Marcia, som båda framhäver betydelsen av att under ungdomsåren ifrågasätta de värderingar, uppfattningar och framtidsplaner som individen har förvärvat från barndomens värld (Hwang & Nilsson, 2019). Utifrån detta synsätt betonas identitetssökandet som ett grundläggande mänskligt behov och definieras som en subjektiv upplevelse av sig själv. Denna upplevelse omfattar tre delaspekter: *biologisk identitet*, identiteten som är förknippad med vårt kön, utseende och kroppsuppfattning; *psykologisk identitet*, som innefattar individens unika känslor, behov, intressen och försvarsmekanismer; *social identitet*, som handlar om att miljön en människa befinner sig i ger möjlighet till olika uttryckssätt för identitet, exempelvis beroende på vilka normer som finns i den kultur vi befinner oss i (Hwang & Nilsson, 2019).

Det andra synsättet på identitetsutveckling är att betrakta det som en social konstruktion, att identiteten är något som konstrueras socialt och i en kulturell kontext. Detta perspektiv företräds av den tyska ungdomsforskaren Thomas Ziehe och den engelske sociologen

Anthony Giddens (Hwang & Nilsson, 2019) som menar att de sociokulturella aspekterna har störst inverkan på individens identitetsskapande, att sociala innebörder och relationer är färdigformulerade i ett socialt sammanhang och att individen därmed tar till sig och blir en del av sammanhanget under sin utveckling. Giddens (1991) beskriver detta som en reflexiv process där individen drivs av att skapa en sammanhängande och meningsfull berättelse om sitt liv. Denna berättelse om den egna identiteten måste fortlöpande utvecklas och rannsakas i relation till det dagliga intaget av intryck och information individen möter. (Hwang & Nilsson, 2019).

Musik kan ofta vara intimt förknippat med självuppfattning och kan ha en central roll i människans identitetskonstruktion, där identifikation i form av tillhörighet av en bestämd kultur, etnisk grupp eller nation tar form. Detta sker i samband med att människan söker sin kulturella identitet och fastställer sin identitet som tillhörande en bestämd kultur eller subkultur (Hwang & Nilsson, 2019). Upplevelsen av att tillhöra en viss grupp handlar ofta om att vara lojal till de attityder och värderingar som finns i gruppen, i form av speciella traditioner och beteendemönster. Under identitetsutvecklingen tar vi hjälp av olika attribut som klädsel, frisyra och smycken för att visa för omvärlden vilken grupp vi tillhör. Under ungdomsåren riktar vi oss mot en horisontell anknytningsrelation, strävande efter likvärdighet och vara en del av en grupp där man både kan ge och ta emot stöd (Hwang & Nilsson, 2019). Det är viktigt att poängtera att denna anknytning och dess betydelse för ungdomar är kumulativ över människans hela livstid och anknytningsforskning menar på att en otrygg anknytning i ungdomen/barndomen går att reparera senare i livet (Steinberg, 2017).

Den enskilda elevens identitetsutveckling påverkas inte enbart av utvecklingsmässiga och individuella förutsättningar. De grupper och kulturer eleven tillhör och identifierar sig med påverkar och ger erfarenheter som sedan står som grund till de värderingar individen står för. Bland de sociokulturella förutsättningarna för musikpedagogisk verksamhet är elevens kulturella förutsättningar centrala. Dessa förutsättningar utvecklas i samband med att eleverna socialiseras till en musikkultur och inte minst när utvecklingen sker av uppfattningen av vilken sorts musik som är ”bra musik”. Specifika musikaliska kulturella drag från de kulturer de är uppfostrade i kommer efter hand att prägla eleverna. Dessa kulturella drag kan ta uttryck i musikpreferenser och de idoler, språkbruk och klädstilar som finns kopplade till musikstilen. Egenskaper som utvecklas på detta sätt har ofta en nära kopplade till sätt att förhålla sig till musik i kamratgruppen och när man lyssnar på musik, vilket i sin tur påverkar vad man lär sig av och genom musik och inte minst, vad i musiken man uppfattar som viktigt; *hur* man lyssnar (Hanken & Johansen, 2013). En annan aspekt av individuell och socialt konstruerad identitetsutveckling som rör såväl biologiska, psykologiska som sociala faktorer är könstillhörighet (Skolverket, 2006). I en granskning av hur kön framställs i läroböcker, framgår det att män och pojkar är tydligt överrepresenterade i både text och bild. I detta avseende genomsyras läroböckerna av en ”manlig norm” (Skolverket, 2006 s. 29) vilket väcker frågor om hur normer kring könsidentitet konstrueras.

2.2.1 Identitet kopplat till kön och genus

Inom forskning och populärvetenskap har det länge debatterats kring användningen och betydelsen av begreppen kön och genus, där huvudfrågan varit om vi ska se begreppen som synonyma eller åtskilda som ett biologiskt kön och ett socialt genus (Connell & Pearse, 2015). Connell och Pearse (2015) förklarar begreppet genus och det relaterade begreppet genusordning genom att analysera de konceptuella ramarna kring "man" och "kvinna". Att vara ett av dessa kön är inte en fastställd identitet vid födseln, utan en aktiv process som innebär att man konstruerar sin könsidentitet över längre tid, detta beskrivs som skapandet av en individens *genusidentitet* (Connell & Pearse, 2015). Connell och Pearse (2015) menar att ett nyfött barn inte har en förutbestämd genusidentitet som är given och klar, utan lär sig och formar sin identitet under uppväxten och över en längre tidsperiod. Denna konstruktion eller skapande av genusidentitet är resultatet av både yttre påverkan och aktivt arbete från individen själv (Connell & Pearse, 2015). Genom interaktionen mellan både yttre och inre faktorer skapar varje individ sin egen plats, det vill säga sin genusidentitet, inom den större och mer strukturella genusordningen (Connell & Pearse, 2015). Det är viktigt att notera att begreppet genus inte bara bör förstås inom ramen av den binära uppdelningen manligt och kvinnligt, utan även icke-binärt (Connell & Pearse, 2015). I denna studie används begreppen genus och kön synonymt med varandra i enlighet med Connell och Pearse (2015) som menar på att kroppen och dess sociala och biologiska skillnader ej går att särskilja, utan är i ständig växelverkan i skapandet av individens identitet. Denna studie kommer dock avgränsas till uppdelningen *man* och *kvinna* då jag ej har kontaktat de författare, gitarrister, kompositörer som representeras i undersökningen för att fråga dessa personer vilket/vilka kön de själva identifierar sig som eller vilka val de har gjort och urvalskriterier de har använt för att konstruera läromedlen sett till ett genus.

Inom genusteoretisk forskning har den amerikanska filosofen Judith Butler haft ett avgörande inflytande under de senaste decennierna, genom att problematisera konsekvenserna av kopplingen mellan kropp, genus, sexualitet och begär. I likhet med Connell och Pearse (2015) ifrågasätter Butler de fasta kategoriseringarna av män och kvinnor, samt ifrågasätter sambandet mellan könsidentitet och biologisk kropp. Butler har tydligare än Connell, intresserat sig för och utvecklat feministisk teori, genom att teoretisera hierarkier som rör sexualitet (Borgström Källén, 2014). Butler (1990) menar att heteronormativa maktsystem skapar hierarkiska mönster som reproducerar normer för vilka handlingar som anses begripliga och önskvärda och vilka som anses obegripliga och oönskade. En central tanke hos Butler är att genus inte är en orsak till människors handlingar, utan snarare en effekt av dem. Hon menar att genus (*gender*) är resultatet av upprepade handlingar som inom en strikt reglerande ram med tiden stelnar och skapar intrycket av en naturlig och substantiell existens (Butler, 1990).

Gender is the repeated stylization of the body, a set of repeated acts within a highly rigid regulatory frame that congeal over time to produce the appearance of substance, of a natural sort of being (Butler, 1990).

Inom musiklivet tycks det finnas tydliga uppfattningar om vad som uppfattas som manliga och kvinnliga instrument (Lilliestam, 2009), ett exempel på detta är när elever i kulturskolan väljer instrumentriktning, där piano, fiol och flöjt väljs främst av flickor medans gitarr, i synnerhet elgitarr, bas och trummor väljs av majoriteten pojkar (ibid.). Dessa stereotypa bilder av den ”notläsande tjejen” som spelar klassisk musik och sjunger i kör, samt den ”gehörsspelande gitarrkillen” som spelar hårdrock, är inte förenklade schabloner, som man kanske hade kunnat hoppas. Istället visar det sig att elevers val av musikinstrument och genre ofta påverkas av stereotypa uppfattningar om kön (ibid.). Musikutbildningar tycks snarare förstärka än utmana traditionella genusmönster, vilket exemplifierar hur normer kan komma att påverka musikutbildningens utformning (Lilliestam, 2009).

2.3 Normkritiskt perspektiv med fokus på genus

I denna studie används det normkritiska perspektivet som teoretisk grund för att analysera och diskutera läromedel avsedd för elgitarrundervisning och hur detta perspektiv kan hjälpa oss att förstå och möjliggöra förändring. Normer är ett relativt diffust begrepp, men enkelt sagt står det för den allmänna uppfattningen om vad som anses vara normalt eller onormalt i det samhälle och kultur man befinner sig i, vilket i sin tur skapar förväntningar på individers beteende, utseende, livsstil med mera (Björkman & Bromseth, 2019). Normkritiskt perspektiv som teoretiskt och aktivistiskt begrepp växte fram ur queerteorins inflytande som analytiskt och teoretiskt perspektiv i forskning och dess användning som perspektiv för att utmana och omvärdera normer inom utbildning och samhälle (Björkman & Bromseth, 2019). Centralt för queerteorin är att sexuella identiteter och könsidentiteter inte kan förstås som fasta utan föränderliga. Teorin ifrågasätter den heterosuxella norm som genomsyrar samhället och menar att heterosexualiteten inte bör förstås som naturlig och medfödd (Burman & Lennerhed 2017). Framväxten av queerteorin under början av 1990-talet kom att ändra diskurser kring köns- och sexualitetsnormer och bidrog till lagändringar där sexuell läggning togs in som diskrimineringsgrund i barn och elevskyddslagen (SFS 2006:67).

Begreppet *normkritisk pedagogik* introducerades i antologin *Normkritisk pedagogik – makt, lärande och strategier för förändring* (Bromseth & Darj, 2010) och knyter an till två centrala rötter i det internationella fältet av kritiska perspektiv på makt, utbildning och social förändring inom både forskning och aktivism: kritisk och feministisk pedagogik och poststrukturalistiska perspektiv på kunskap, makt och subjektivitet.

2.3.1 Kritisk pedagogik och feministisk pedagogik

En central förgrundsgestalt för den kritiska pedagogiken var Paolo Freire, främst via sin bok *Pedagogy of the Oppressed* (1972), där han visar på att en pedagogisk praktik aldrig är neutral, utan att en utbildning utformas i relation till aktuella sociala och politiska förhållanden, där utbildningen antingen kan användas till att upprätthålla det sociala systemet eller uppmuntra till elevens formulering av egna ståndpunkter. Bromstedt (2019) beskriver Freires tänkande på följande sätt: ”Bara genom att låta den Andre ta plats med hela sin livsvärld och genom dialogisk undervisning kan en pedagogik på den förtrycktas villkor skapas – inte för, men tillsammans med den Andre” (s. 44).

Freires (1970) tankar om befrielse genom utbildning, med fokus på deltagande och medvetenhet om maktförhållanden, har varit vägledande för den *feministiska pedagogiken* som växte fram under 1980-talet, som direkt influerad av den kritiska pedagogiken växte fram i en strävan efter att omforma lärandeprocesser för att utmana och förändra maktrelationer i både klassrum och samhälle. Feministisk pedagogik bygger på respekt och jämlikhet utifrån ett genusperspektiv och med dess framväxt utvecklades arbetsmetoder för att ifrågasätta klassrumshierarkier och lärarens makt, samtidigt som man främjar ökat studentinflytande, exempelvis genom turordningsrundor där varje individ får komma till tals. Bromseth (2019) betonar att syftet med *kritisk pedagogik* och *feministisk pedagogik* inte enbart är att visa på lärandemetoder, utan att plantera ett specifikt sätt att tänka på social förändring genom lärande och utbildning.

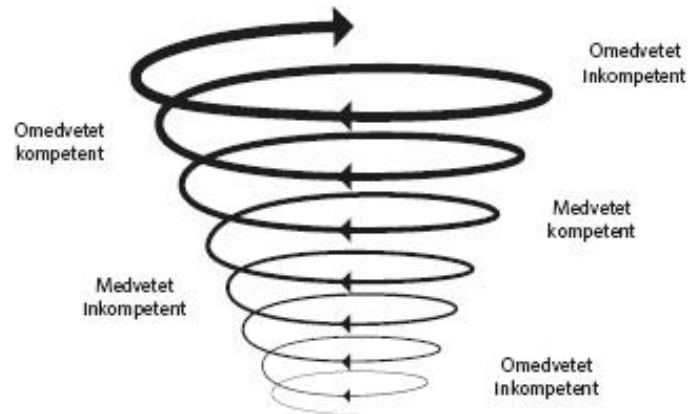
2.3.2 Poststrukturalistiska perspektiv på kunskap, makt och subjektivitet.

En viktig bidragsgivare till både teoretisk utveckling och didaktiska perspektiv på antidiskriminerande undervisning är utbildningsvetaren Kevin Kumashiro, som med utgångspunkt i feministisk teori, queerteori och postkoloniala perspektiv bygger vidare på Freires tankar om den frigörande pedagogiken. Kumashiro (2002) menar att genom ett ständigt ifrågasättande av de berättelser som skapas och görs i klassrummen utifrån majoritets- och minoritetsperspektiv samt ett problematiserande av hur vi tilldelar som tilldelas plats utifrån rådande identitetskategorier, kan förändring ske.

2.3.3 Normkritisk pedagogik

Normkritisk pedagogik och *normkritiska perspektiv* har under det senaste årtiondet uppmärksammats och fått genomslag i Sverige, både som begrepp och praktik (Björkman & Bromseth, 2019). Att arbeta normkritiskt innebär att som pedagog aktivt vara i sin egen lärandeprocess där små men betydelsefulla mikrohandlingar skapar reell förändring. Genom små förändringar i ditt eget beteendemönster, vilka exempel du presenterar i undervisningen och dina ordval när du talar under lektionerna kan du som lärare starkt påverka elevers lärande (Björkman & Bromseth, 2019). Lotta Björkman (2019) beskriver att det egna utvecklingsarbetet med vad hon kallar kompetensutvecklingsspiralen som belyser att normkritisk pedagogisk kompetens ständigt är i rörelse, där drivkraften är att vilja vara i en lärande och förändrande process:

Kompetensutvecklingsspiralen visar hur jag tänker mig att normkritisk pedagogisk kompetens hela tiden utvecklas när vi lär nytt och försöker bli normkritiska pedagoger. Först är vi omedvetet inkompetenta, vi vet inte att vi inte vet. När vi blir uppmärksammade på vad vi inte vet, exempelvis att det existerar normer som styr oss och våra relationer till andra, så blir vi medvetet inkompetenta vilket kan vara en svår och obehaglig situation där motstånd kan uppstå. Det är jobbigt att förstå att vi inte förstår hur normer styr oss och vårt pedagogiska arbete. Det är jobbigt att inse att vi kanske gjort något dåligt fast vi trodde att vi gjorde något bra. Efter denna insikt kan vi förhoppningsvis vara intresserade av att lära mer och lära nytt för att framöver kunna bidra till förändrade handlingar. (Björkman, 2019, s. 133)

Figur 2: Kompetensspiralen (Lotta Björkman, 2019)

Figuren kan betraktas som en hermeneutisk cirkel och visar den växelprocess som sker mellan individens förförståelse och möten med nya erfarenheter, vilket leder till en ny förståelse som sedan blir förförståelsen i tolkningsansatser (Björkman 2019). Figuren har cirkulär form för att förtydliga att en normkritiskt tänkande och praktik, är en process ständigt i utveckling (ibid.). En ny förståelse leder inte tillbaka till samma punkt där den började och det är inte möjligt att bli "klar" (ibid.). Ju mer rutin individen får i att omsätta den nya förståelsen, desto högre blir nivån av omedveten kompetens. Denna process är ständigt pågående och kan upprepas när personen hamnar i det omedvetna inkompetenta stadiet igen, vilket leder till nya möjligheter att bredda sin normmedvetenhet. (ibid.)

Inom estetisk verksamhet och utbildning finns en mängd etablerade strukturer som konserverar ojämlikhet (Björkman & Bromseth, 2019). Dessa strukturer kring inkludering och exkludering handlar om frågor kring vem som har möjlighet att utveckla vad och utvecklas som vad, vem som är välkommen, vilka uttryck är möjliga för vem att internalisera och använda på vilka sätt. Ett normutmanade pedagogiskt arbete inom fältet för estetisk verksamhet handlar därmed om bemötande, uppmuntran, respons och visioner. Det är viktigt att fundera över vilka människor som förväntas delta i estetisk verksamhet över huvud taget, exempelvis vilka instrument de spelar och på vilka sätt de ska använda sin kropp och röst. Både bilder av det som uppfattas vara inom ramen för normen och bilder av vad som blir normöverskridande är lätta att föreställa sig. Här är det viktigt att se till vilka förebilder och exempel som presenteras när det gäller att utöva en viss konstform. I estetisk verksamhet kan även barns "egna" val kan riskera att befästa normer om vilka människor som kan uttrycka sig på vilka sätt vilket ställer ett krav på pedagogen vad gäller att vägleda och utmana elever, med sina egna kroppar och genom varierade och genomtänkta aktiviteter (Ferm Almqvist & Hentschel, 2023).

Representation påverkar inlärningsförmågan och viljan att ta in information (Green, 2001; Mac Donald, 2019), det är därmed viktigt att pedagoger reflekterar över sin egen position och medvetet tar med sig detta perspektiv in i verksamheten. En normmedvetenhet hos pedagoger kan hjälpa till att bryta exkluderande normer och främja en inkluderande undervisning (ibid.). För detta har Skolverket (2023) tagit fram en arbetsmodul för likabehandling, som syftar till

att öka personalens förståelse och enighet kring att integrera kunskapsmål och värdegrunden i skolundervisningen. Litteraturen som är underlaget till denna arbetsmodul lyfter fram vikten av att skapa en trygg och inkluderande miljö för eleverna och beskriver hur normmedvetenhet kan vara en värdefull resurs för att främja elevers välbefinnande och undervisningens kvalitet och berör hur personalen kan arbeta med normer och hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling i *det främjande arbetet*, *det förebyggande arbetet*, *det upptäckande arbetet* och *det åtgärdande arbetet*. (ibid.). Arbetsmodulen innehåller till viss del praktiska moment som syftar till att hjälpa skolpersonalen att förbereda och genomföra aktiviteter som främjar likabehandling och normmedvetenhet. Exempel på detta kollegiala arbete är att genom diskussioner och reflektioner kring normer som finns inom skolan ska personalen planera in en aktivitet att genomföra tillsammans, ett exempel som föreslås i modulen är att personalen ska välja ett sammanhang där de normer som diskuterats kan identifieras, exempelvis rastaktiviteter, eller en lunchkonsert med elever från estetprogrammet på en gymnasieskola, för att där undersöka hur dessa normer gestaltas och förmedlas i just det sammanhanget, för att sedan diskutera det som uppmärksammas och ge konkreta exempel på detta för att sedan vid en gemensam uppföljning diskutera hur personalen kan använda erfarenheterna från detta i undervisningen och i utbildningen i stort (Skolverket, 2023).

2.4 Musikalisk kunskapsutveckling ur ett genusperspektiv

För att diskutera musikalisk kunskapsutveckling ur ett genusperspektiv beskrivs i detta kapitel fyra dimensioner av genusrelationer enligt Connell och Pearse (2015), hur Borgström Källén (2014) undersöker identitetsskapande processer inom musikundervisning ur ett genusperspektiv samt hur Kvarnhall (2015) undersöker pojkars förhållningssätt till populärmusicerande ur ett genusperspektiv.

2.4.1 Genusrelationer i musikundervisningens praktik

För att diskutera genus kopplat till musikalisk kunskapsutveckling kan det vara relevant att vidga synen på genus, detta gör Connell och Pearse (2015) genom att presentera fyra dimensioner av genusrelationer: *produktionsrelationer*, *symboliska relationer*, *känslomässiga relationer* och *maktrelationer*. *Produktionsrelationer* handlar om hur arbetsuppgifter inom eller mellan grupper fördelas och används inom genusforskning för att belysa hur aktiviteter anses vara mer feminint eller maskulint kodade (Connell & Pearse, 2015). Borgström Källén (2014) menar att begreppet produktionsrelationer kan tillämpas i en musikpedagogisk kontext för att synliggöra hur genus påverkar fördelningen av arbetsuppgifter, exempelvis i en ensemble. *Maktrelationer* kan enligt Connell och Pearse (2015) studeras på två nivåer – som organiserad och institutionaliserad makt och som diskursiv makt. Dessa nivåer verkar parallellt och bidrar båda till upprätthållande av makt i relation till genus. *Symboliska* och *känslomässiga relationer* syftar istället till hur människor ständigt tolkar världen genom sociala praktiker där det kulturella system som vi människor lever i reflekterar specifika sociala intressen (Connell & Pearse, 2015). Exempelvis är orden "kvinna" och

"man" inte neutrala, utan varje gång vi talar om en "man" eller "kvinna" så refererar vi till ett omfattande system av kulturella uppfattningar, förväntningar, undertoner och anspelningar. Även om språket, både det talade och skrivna, är det mest uppenbara och analyserade så kan dessa relationer uttrycka sig på flera sätt. Symboliska relationer såsom gemensamma traditioner, kompetenser och verktyg utgör gestaltar det karaktäristiska för en lokal genuspraktik, där sättet att röra sig, klä sig, tala och musicera iscensätter definitionen av den specifika praktikens identitet (Connell & Pearse, 2015).

I Carina Borgström Källéns (2014) studie om identitetsskapande processer i musikundervisning ur genusperspektiv deltog åtta ensembler med sammanlagt 71 gymnasieelever som går estetiska programmet med inriktning musik. I studien använder hon symboliska relationer för att belysa hur symboler och attribut inom ensemblegrupperna gestaltar och förstärker genusidentiteter. Resultaten visar på att de symboliska relationerna i musikalisk handling sett till genus kanske är som tydligast vid valet av instrument. Elgitarren kodas exempelvis som en "pojkgig". Borgström Källén konstaterar vidare att genusproblematik uppstod vid samtliga tillfällen då eleverna musicerade tillsammans vilket kunde ta sig i uttryck i allt från instrumentval till vem det var som tog mest plats i rummet när de spelade. Borgström Källén menar att elgitarren har en särskilt hög status i pop/rockensembler, då instrumentet symboliskt markerar de musikaliska uttrycken som värderas högt av genrepraktiken. Exempel på dessa uttryck kan vara musikalisk virtuositet, lekfullhet och de klangliga aspekterna, elgitarrens "sound". Utifrån observationerna konstaterar Borgström Källén att de observerade eleverna genusmarkerar sitt gitarrspel med musikaliska parametrar som dynamik, attack och hur klangfärg gestaltas och vid produktionsrelationer så som när solon och ackordläggning ska fördelas. Genusrelationerna mellan gitarristerna verkar också vara något som eleverna i ensemblegrupperna tar för givet, att flickorna ackompanjerar och pojkarna ansvarar för de solistiska insatserna, och inte är en uppdelning som är förhandlas fram. Under det läsår som Borgström Källén (2014) observerar dessa ensembler så förekommer det inte vid något tillfälle att en flicka spelar ett gitarrsolo, varken under lektion eller inför publik, då alla flickor som spelar elgitar som huvudinstrument gör det utifrån en ackompanjerande funktion. Borgström Källén (2014) menar att de genuskodade produktionsrelationerna mellan gitarristerna kan förstås utifrån att elgitarren konstrueras som ett instrument med en maskulin känslomässig och symbolisk genusrelation. Denna musikaliska arbetsfördelning reproducerar därmed en normativ maskulinitet där pojkarna framställs som kraftfulla och tekniskt fokuserade solister och en normativ femininitet där flickorna framstår som understödjande och komplementära gitarrister. Hon lyfter även fram att lärarnas handlingar bidrog till detta och uppmärksammade exempelvis att de talade olika till de pojkarna som spelade elgitar och de flickor som spelade elgitar samt att det för pojkarna främst fokuseras på det tekniska och solistiska insatserna, medan det för flickorna fokuseras på att ackompanjera sången (ibid.).

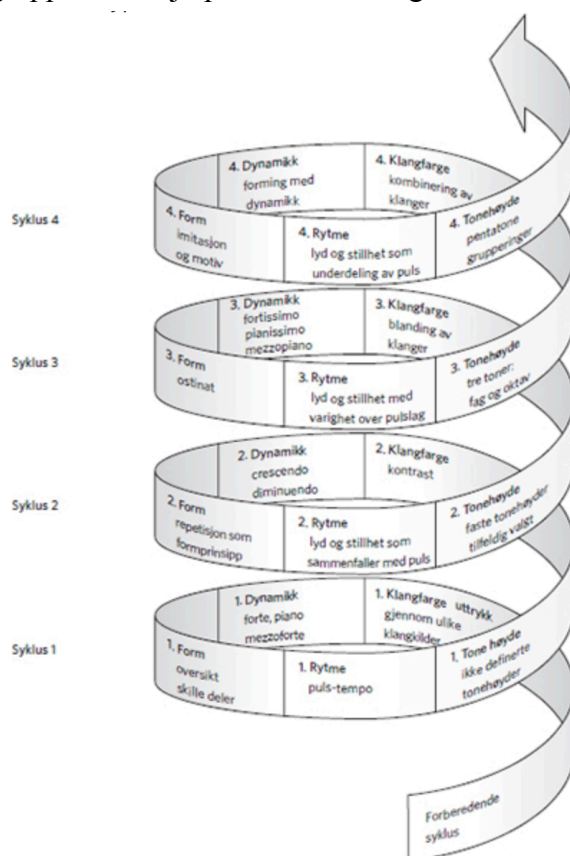
Kvarnhall (2015) undersöker i sin avhandling pojkars förhållningssätt till populärmusik och populärmusicerande ur ett genusperspektiv, med syftet att förklara pojkars reproducerande förhållningssätt till populärmusik och musicerande och att applicera kritisk realism inom

musikforskning med genusperspektiv. Till skillnad från Carina Borgströms Källéns studie (2014) fokuserar Kvarnhall (2015) i sin studie enbart på pojkar och det empiriska underlaget utgörs av 24 intervjuutifrågningarna med åtta pojkar i åldrarna 11 till 13, samt utgår från ett kritiskt realistiskt perspektiv med avsikten att förklara pojkars reproducerande förhållningssätt genom att identifiera kausala samband. Kvarnhall identifierar dessa samband och kategoriserar dessa mekanismer på tre nivåer: *en social nivå*, där olika sociala relationer som pojkar–flickor, pojkar–pojkar och söner–fäder, och sociala mekanismer där objektiva intressen och sociala kostnader inom ramen för dessa relationer påverkar pojkarnas förhållningssätt till populärmusik- och musicerande. Den andra nivån är den *kulturella*, som innefattar olika kulturella könsregler som införlivas som tanke och handlingsmönster. Den tredje nivån benämns som den *psykologiska*, och ser till psykologiska mekanismer grundade i tidiga barndomsupplevelser hos pojkarna. Kvarnhall (2015) uppmärksammar dessa mekanismer exempelvis i pojkars objektiva intresse att erhålla andra pojkars erkännande, exempelvis genom att ta avstånd från vad som uppfattas som feminint för att inte riskera att uteslutas från gruppen vilket kan betyda att pojkar anammar en kulturell könsregel för att anpassa sig till gruppen (Kvarnhall 2015). Ett exempel på en sådan anpassning skulle kunna vara att pojkar väljer, eller tilldelas och accepterar rollen i en ensemblegrupp som gitarristen som spelar solon (Borgström Källén, 2014).

2.5 Läromedlets progression

Läroboksförfattaren behöver ta ställning till hur lärobokens progression önskas se ut och tydligt konkretisera detta då det finns flertalet frågeställningar att besvara sett till en lärandeprocess (Hanken & Johansen, 2013). Önskas progressionen vara *snabb* eller *långsam*? vill man åstadkomma en utvecklingskurva som är *mild* eller *brant*? hur lång tid önskar man att det arbetas med ett musikaliskt moment innan man går vidare till nästa och hur pass mycket ska svårighetsgraden öka? (ibid.). Det är viktigt att göra sig tydliga tankar kring momenten och hur dess turordning ska organiseras, både för läroboksförfattare men även för pedagoger, vilket Hanken och Johansen (2013) redogör för med hjälp av två huvudmodeller. Enligt den ena modellen arbetar man med ett ämnesområde i taget i tur och ordning och eftersträvar en *stegvis progression*, medan man i den andra modellen arbetar i en *spiralprogression* och istället återkommer till samma ämnesområde i flera omgångar på en alltmer avancerad nivå. När det kommer till läroböcker menar Hanken och Johansen (2013) att den stegvisa progressionen ofta används för att organisera innehållet och kan vara användbart när det gäller att lära sig de psykomotoriska färdigheter som krävs för det specifika instrumentet som är i fokus. Här betonar de att en förutsättning vid för en stegvis progression är att innehållet i läromedlet går att kategorisera i olika mindre steg och att författaren tydligt bestämmer vilken av dessa som passar bäst att börja med. Inom kognitiva och affektiva områden ställer sig Hanken och Johansen (2013) sig frågande kring om det går att lyckas fullt ut med en sådan progression, och föreslår istället den andra typen av progression; *spiralprogression*.

Grundtanken i spiralprogressionen är att man som start utgår från ämnets grundläggande begrepp och strukturer på en helt elementär nivå, för att sedan återkomma till samma begrepp och strukturer på en alltmer avancerad och djupare nivå i takt med att eleverna utvecklas. På så sätt kan man arbeta med ämnets centrala moment på vilken utvecklingsnivå som helst, men på ett sätt som passar elevernas förmågor. En spiralprogression kan se ut på så sätt att eleven först arbetar med rytm, sedan melodi, form och till sist dynamik, alltsammans med kortare lektioner som kopplas till en eller några övningar på en mycket enkel nivå. I spiralens nästkommande cykel återkommer samma element men på en nivå där de lär sig något ytterligare och som de kan koppla till sina tidigare erfarenheter från den tidigare cykeln. Eleven återkommer alltså till samma element i en alltmer avancerad och fördjupad nivå i takt med att eleven förmågor och kunskaper utvecklas. På detta sätt blir det också lättare för eleven att se de enskilda momenten i ett sammanhang menar Hanken och Johansen (2013) och konkretiserar begreppet med hjälp av en denna figur:

Figur 3. Exempel på spiralprogression (Hanken & Johansen, 2013)

Exemplet i figuren visar att eleven arbetar med ett innehåll som är kategoriserade i fem stycken olika "enheter" med ordningsföljden; *Tonhöjd, rytm, form, dynamik, klangfärg*. Denna progression uppmanas att följas genom korta sekvenser av varje *enhet*. Dessa enheter tillhör sedan en *cykel* som upprepas efter det att den sista enheten i tidigare cykel har avklarats. Enheterna ökar då svårighetsgrad men på en nivå där de lär sig något mer och kan koppla det till sina tidigare erfarenheter.

3. Studien och dess upplägg

Detta kapitel behandlar studiens upplägg, analysmetod, de forskningsetiska aspekter som tagits i åtanke, urval av material samt den empiriska insamlingen och dess resultat. Studien är genomförd med en iterativ metod, och är nedan presenterad i tre delar: *analys av befintliga läromedel för elgitarr*, *analys av läromedlens musikaliska progression* och *läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön*.

3.1 Analys av befintliga läromedel för elgitarr

Detta kapitel tar avstamp i frågeställningen: *Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?* Undersökningen genomfördes med en innehållsanalys av läromedel för elgitarr (Boréus & Bergström, 2018) där jag ur ett normkritiskt perspektiv med fokus på kön undersöker hur män respektive kvinnor representeras i de utvalda läroböckernas musikstycken och bildexempel. Här nedan presenteras val av analysmetod och urval av material, samt den insamlade empirin och de forskningsetiska aspekter som tagits i åtanke.

3.1.1 Urval av läromedel för elgitarr

För att få en generell överblick av vilka läromedel som finns att tillgå så användes libris.kb.se som urvalsinstrument. Libris är de svenska bibliotekens gemensamma katalog där de registrerande biblioteken gemensamt bidrar till uppbyggnaden av innehållet. Databasen uppdateras dagligen och innehåller för närvarande 7 miljoner titlar (libris.kb.se).

Jag valde jag att göra följande avgränsningar i dess sökmotor:

Sökord: Elgitarr

Typ: Noter

Språk: Svenska

Publiceringsår: 2000–2022

Dessa avgränsningar gav mig ett resultat av 16 läroböcker vilket är det material denna studie har som utgångspunkt (bilaga 1). Nya böcker ges ut varje år vilket skulle kunna förstås som att marknaden vill ha fler och nya böcker. De 16 titlarna är skrivna av nio författare: Magnus Sjöqvist, Jan Utbult, Pia Åhlund, Jonas Hörnqvist, KG Johansson, Ingemar Sallmann, Hasse Silén, Mikael Lindkvist och Anders Ehrenstråle.

3.1.2 Forskningsetiska aspekter

Studien riktar sig helt till de offentligt publicerade läromedlens innehåll, därmed är krav om anonymitet ej relevant (Vetenskapsrådet, 2017). Innehållsanalysen är i grunden en kritisk granskning av läromedlens innehåll. Syftet är ej att kritisera de enskilda författarna av de

utvalda läroböckerna, utan att bidra med ökad förståelse om vilka normer som kan komma till uttryck i undervisningsmaterial avsedd för elgitarrundervisning.

3.1.3 Analysmetod

För att kunna skapa en normgivande miljö krävs det att vi identifierar nuläget genom någon form av undersökning eller kartläggning (Skolverket, 2019). För att identifiera nuläget utifrån frågeställningen: ”Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?” gjordes en innehållsanalys av urvalet (se bilaga 1) för att undersöka och jämföra befintliga läroböcker utformade för elgitarr (Boréus & Bergström, 2018). Begreppet representation är ett av de oftast använda begreppen inom text och innehållsanalyser (Esaiasson, 2017). Representation innebär att vi använder symboler, ord och begrepp för att referera till och förstå världen omkring oss (ibid.). Inom spektrat för innehållsanalysen är intresset för normer stort och möjligheterna till intressanta frågeställningar om normer nästan oändliga. Etablerade normer är ofta underförstådda och att blotta dess existens och innehåll blir då själva utmaningen i studien (ibid.). Ett sätt att närma sig dessa normer är att ställa frågor gällande det som tas för givet och anses som så normalt att det annars inte behöver uttryckas uttryckligen. Ett vanligt tillvägagångssätt är att ha ett normbrytande fokus i studien och att ställa frågor som utmanar etablerade normer (ibid.). För att studera normer kan enligt Esaiasson (2017) en textanalys fungera utmärkt, exempelvis av normer som kommer till uttryck i läromedel. Den empiriska insamlingen analysen skedde sedan via en manuell genomläsning av de utvalda läroböckerna, där musikexempel, bildexempel och författarnas namn antecknades i ett manuellt kodschema i form av en kartläggningstabell (Boréus & Bergström, 2018), med dessa underkategorier: *publiceringsår*, *litteratur*, *författare*, *man/kvinna* (gällande författare), *antal låtexempel*, *man/kvinna* (gällande kompositör och gitarrist i låtexempel), *antal bilder*, *man/kvinna* (gällande bildexempel). Då jag i denna studie har valt bort att fråga författarna, gitarristerna, kompositörerna och andra som representeras i undersökningen, vilket/vilka kön de själva identifierar sig som, kommer analysen utgå från perspektivet av en binär könsuppdelning.

3.1.4 Resultat – analys av könsrepresentation

Nedan presenteras resultatet av den inledande empiriska undersökningen utifrån frågeställningen ”Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?”. Resultatet presenteras i separata tabeller för att tydligare ge en överblick på hur representationen av genus ser ut i de böcker som undersökts. Tabellerna visar hur representationen av kön ser ut i läromedlen gällande *författare*, *låt-* och *bildexempel*.²

Tabell 2. Representation av kön bland författare

Litteratur	Författare:	Man/Kvinna
Popboken : gruppspel från början	KG Johansson	1/0
Spela elgitarr från början	Magnus Sjöqvist, Jan Utbult, Pia Åhlund	2/1
Soloteknik för rock & blues	Jonas Hörnquist	1/0
Rockgitarristen 2	Ingemar Sallmann, Hasse Silén.	2/0

² Med könsrepresentation menas om exemplet utgörs av en man eller kvinna.

Rockbandet 2: Gitarr	Jan Utbult & Pia Åhlund	1/1
Soloteknik för elgitarr	Jonas Hörnquist	1/0
Rockbandet 1 Gitarr	Jan Utbult & Pia Åhlund	1/1
Teknik för elgitarr 2. uppl.	Mikael Lindkvist	1/0
Rockgitarristen 1	Ingemar Sallmann, Hasse Silén.	1/0
Elgitarr från början D.1	Anders Ehrenstråle	1/0
Elgitarr Rock & blues. 2	KG Johansson	1/0
Rockgruppen	KG Johansson	1/0
Elgitarr rock & blues. 1 / 12e upplagan	KG Johansson	1/0
Elgitarr] rock & blues. 3	KG Johansson	1/0
Elgitarrskolan en nybörjarskola i elgitarr	Mikael Lindkvist	1/0
Elgitarr rock & blues. 2	KG Johansson	1/0

Tabellen ovan visar att en övervägande majoritet, åtta av nio författare, är män och att endast en av nio författare är kvinna.

De utvalda böckerna innehåller sammanlagt 249 låtexempel med följande fördelning av representation sett till könstillhörighet hos kompositör respektive gitarrist:

Tabell 3. Representation av kön i låtexempel (kompositör och gitarrist)

Publiceringsår	Litteratur	Antal låtexempel	Man/Kvinna	
			Komp.	gitarrist
2019	Popboken : gruppspel från början	8	8/0	8/0
2016	Spela elgitarr från början	35	31/5	32/3
2010	Soloteknik för rock & blues	<i>endast teknikövningar</i>	0/0	0/0
2009	Rockgitarristen 2	22 låtar + 12 "riff"	29/0	29/0
2008	Rockbandet 2: Gitarr	15	12/3	14/1
2008	Soloteknik för elgitarr	<i>endast teknikövningar</i>	0/0	0/0
2007	Rockbandet 1 Gitarr	15	11/4	13/2
2006	Teknik för elgitarr 2. uppl.	<i>endast teknikövningar</i>	0/0	0/0
2006	Rockgitarristen 1	22 låtar + 15 "riff"	37/0	37/0
2005	Elgitarr från början D.1	24	23/1	24/0
2004	Elgitarr Rock & blues. 2	13	13/0	13/0
2004	Rockgruppen	18	18/0	18/0
2003	Elgitarr rock & blues. 1	11	10/1	11/0
2001	Elgitarr rock & blues. 3	10	10/0	10/0
2000	Elgitarrskolan en nybörjarskola i elgitarr	16	16/0	16/0

2000	Elgitarr rock & blues. 2	13	13/0	13/0

Av de 249 låtexemplen är tolv komponerade av kvinnor medan kvinnliga gitarrister representeras i endast sex av låtexemplen (se bilaga 2). Resten av exemplen representeras av män.

De utvalda böckerna innehåller sammanlagt 37 bilder av musiker, ofta är dessa bildexempel kopplade till ett särskilt stycke, exempelvis när låten *You really got me* av gruppen The Kinks presenteras i *Elgitarr rock & blues 1* (Johansson, 2006) så tillkommer en bild på bandet. Samtliga bilder i läroböckerna har följande fördelning av representation sett till könstillhörighet:

Tabell 4. Representation av kön i bildexempel

Publiceringsår	Litteratur	Antal bilder	Man/Kvinna
2019	Popboken : gruppspel från början	3	3/0
2016	Spela elgitarr från början	-	-
2010	Soloteknik för rock & blues	0	0/0
2009	Rockgitarristen 2	4	4/0
2008	Rockbandet 2: Gitarr	0	0/0
2008	Soloteknik för elgitarr	0	0/0
2007	Rockbandet 1 Gitarr /	0	0/0
2006	Teknik för elgitarr 2. uppl.	0	0
2006	Rockgitarristen 1	5	5/0
2005	Elgitarr från början D.1	0	-
2004	Elgitarr Rock & blues. 2	2	2/0
2004	Rockgruppen	4	4/0
2003	Elgitarr rock & blues. 1 / 12e upplagan	9	9/0
2001	Elgitarr rock & blues. 3	8	8/0
2000	Elgitarrskolan en nybörjarskola i elgitarr	0	0
2000	Elgitarr rock & blues. 2	2	2/0

Tabellen visar att alla de 37 bildexempel som visas i dessa läroböcker enbart representeras av män. Dessa bilder kan ses som en symbolisk genusrelation (Connell & Pearse, 2015) och kan ha inverkan på elevens kulturella uppfattningar, förväntningar, undertoner och anspelningar

på vem som är en normativ elgitarrist vilket i förlängningen skulle kunna innebära vem som har bäst förutsättningar att utveckla sig som elgitarrist (Björkman & Bromseth, 2019).

3.1.5 Sammanfattning av befintliga läromedel

I de läroböcker som analyserades fanns sammanlagt 241 stycken låtexempel, i enbart tretton av dessa var en av kompositörerna av kvinnligt kön och endast sex av exemplen hade en kvinnlig gitarrist. De bildexempel som framgick i dessa läroböcker representerades endast av män. Det resultat som framgick i min undersökning visade alltså att det finns en bristfällig representation av kvinnliga förebilder i de läroböckerna som analyserades och i flera böcker var avsaknaden total. Resultatet går i linje med den genusproblematik som framkommer i Borgström Källéns (2014) studie, vars resultat visar på avsaknad av kvinnor som har elgitarr som huvudinstrument i pop/rockensembler. Borgström Källéns (2014) resonemang kring hur lärarnas handlingar är en bidragande faktor i denna genusproblematik, gällande exempelvis sättet att tala till eleverna beroende på vilket kön de identifierar sig som, kan knytas an till läroboksförfattarens bidragande faktor i den genusproblematik som visas i mitt resultat. Den brist på kvinnor som förebilder i de läroböcker som analyserats visar på vikten att applicera en normkritisk syn på vilka kön som representeras i läromedel för elgitarr för att främja ett inkluderande musikliv (Green, 2001; Mac Donald, 2019, Björkman, & Bromseth, 2023). Då elgitarr som instrument har särskilt hög status i pop/rockensembler (Borgström Källén, 2014) behöver pedagoger som bedriver elgitarrundervisning medvetandegöra dessa normer kring förebilder i läromedel för att kunna bryta exkluderande normer och främja en inkluderande undervisning (Björkman & Bromseth, 2019). Jag hade en föräning att analysen av befintliga läromedel för elgitarr till stor del skulle visa på manlig dominans i läroböckerna, men istället för att låta detta konstaterande vara arbetets enda fokus, valde jag att ta en ny riktning genom att se till hur jag själv som pedagog kan göra skillnad. Den grundläggande frågeställningen: ”Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?” gav ytterligare frågeställningar liv: ”Hur är tryckta läromedel som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling” och ”Hur kan läromedel för elgitarr utformas med ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation?” med syftet att skapa en förståelse kring hur upplägget, med fokus på progression, är utformat i läroböcker för elgitarr för att kunna skapa en alternativ lärobok med ett normkritiskt perspektiv med fokus på könsrepresentation.

3.2 Analys av läromedlens musikaliska progression

Med spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013; se Figur 3) som modell genomfördes en abduktiv analys (Patel & Davidson, 2019) av musikalisk progression i fyra läroböcker för elgitarr. Detta gjordes med syftet att besvara frågeställningen ”*Hur är läroböcker som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling?*”. Likt den inledande studien ovan, har den empiriska insamlingen skett via en manuell genomläsning av de utvalda läroböckerna, där musikexempel analyserats och antecknats i tabeller med underrubriker (Boréus & Bergström, 2018), skapade utifrån i spiralprogressionens huvudelement: *tonnehåll*, *rytm*, *form*, *dynamik* och *klangfärg* (Hanken & Johanssen, 2013). De låtar som har analyserats ses som en sammanfattning av det som i detta arbete beskrivs

som nivå på musikaliskt innehåll, vilket sedan ligger till grund i respektive lärobok för etyder och övningar exempelvis för solospel, där jag avgränsat arbetets omfattning till tre nivåer exklusive den förberedande nivån. Min utgångspunkt i detta avsnitt är inte att vara normkritisk gällande musikalisk progression och klingande innehållet i det material som analyseras, utan syftet är att kunna stärka att de notexempel jag föreslår i studiens sista del (*Läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön*) har ett innehåll av likvärdig musikalisk komplexitet, svårighetsgrad och kunskapskvalité som notexempel i befintliga läroböcker.

3.2.1 Urval av litteratur

För att genomföra en musikalisk analys av läromedlen behövde jag undersöka dess innehåll närmare. För att systematiskt kunna beskriva innebörden av progressionen i läroböckerna genomfördes en kvalitativ innehållsanalys av dess musikaliska innehåll, för att sedan kategorisera detta med hjälp av ett kodschema (Boréus & Bergström, 2018). Vid utförandet av denna analys var jag bosatt på Gotland och urvalet blev därav beroende av vilka av böckerna från den inledande studien jag hade tillgång till via Gotlands bibliotek. Mitt urvalsinstrument här var alltså bibliotekets sökmotor (bibliotek.gotland.se) och gav mig dessa böcker, som användes som underlag för den insamlade empirin i denna delstudie:

Tabell 5. Urval av litteratur för progressionsanalys

Publiceringsår	Litteratur	Författare:
2004	Rockgruppen Gitarr	KG Johansson
2005	Elgitarr från början	Anders Ehrenstråle
2006	Elgitarr Rock & Blues	KG Johansson
2006	Rockgitarristen	Ingemar Sallmann, Hasse Silén.

3.2.2 Resultat av musikalisk progression

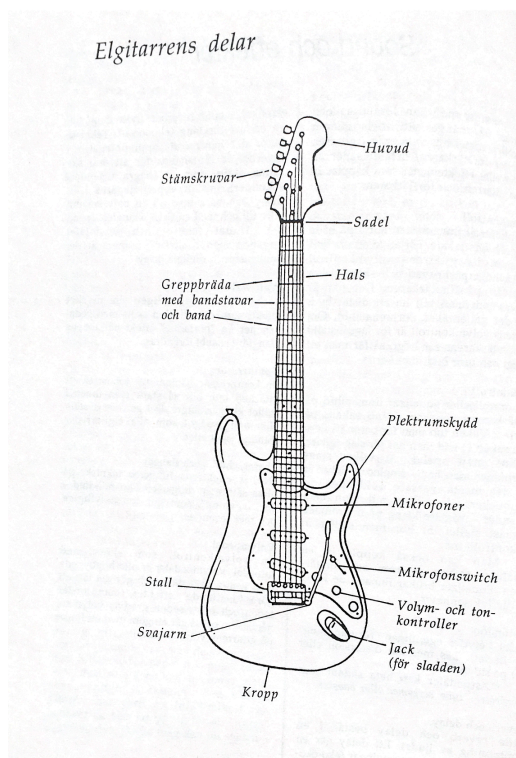
I detta avsnitt presenteras resultatet av den andra delen av studien: *Analys av läromedlens musikaliska progression*, utifrån frågeställningen: *Hur är läroböcker som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling?* Spiralprogressionen (Hanken & Johansen, 2013) och dess cykler står till grund för de kategorier jag har använt mig av vid analys av materialet, dessa cykler hänvisar till en progression över tid och hänvisar till ett tidsförlopp av utveckling. För att visa hur innehållet utvecklas i komplexitet, svårighetsgrad och kunskapsområde har jag valt att presentera resultatet som tre svårighetsnivåer av musikaliskt innehåll sett till spiralprogressionens huvudelement: *toninnehåll*, *rytm*, *form*, *dynamik* och *klangfärg*, samt inkludera den *förberedande cykeln* som syftar till att eleven ska bekanta sig med de grundläggande principer och strukturer som är centralt för det aktuella innehållet, som i denna kontext är en lärobok för elgitarr. De låtar som har analyserats ses som en sammanfattning i det som i detta arbete beskrivs som nivå på musikaliskt innehåll.

Förberedande cykel

Det första steget i spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013) är den *förberedande cykeln*, där målet är att eleven ska bekanta sig med de grundläggande principer och strukturer som är centralt för det aktuella innehållet, i detta fall lärobokens innehåll kring att lära sig att spela och utöva musik på elgitarr. Dessa principer och strukturer kunde jag identifiera i alla de fyra böcker som analyserades. Detta formulerades bland annat med en introduktion i samtliga böcker likt ett *förord*. Ett sådant förord formulerades exempelvis i boken *Elgitarr från början* (Ehrensträhle, 2005) med ett kapitel döpt till: ”Innan du börjar spela”.

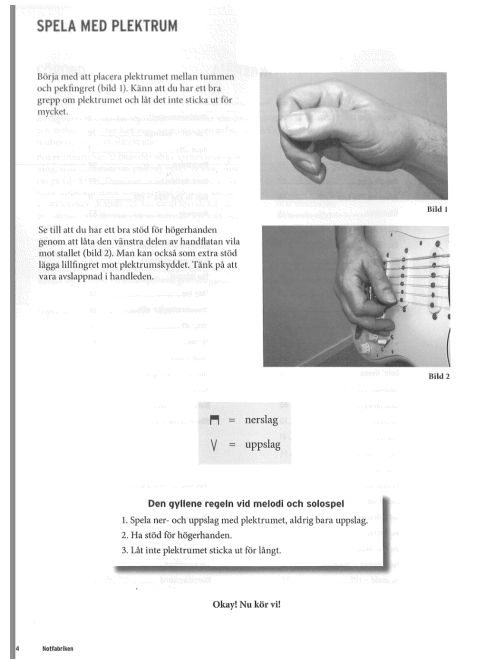
I den förberedande cykeln identifierade jag fem likheter i alla läroböckerna: en *beskrivning av elgitarrrens delar*, *instruktioner om att använda plektrum*, *beskrivning av tabulatursystemet*, *teckenbeskrivning* och en *plektrumövning*. Dessa beskrivningar är det första som jag som läsare möts av när jag öppnar läroböckerna och uppfattas som förberedande instruktioner för det kommande materialet. Nedan finns bifogade exempel på dessa likheter:

Elgitarrrens delar: I alla böcker förekommer en bild- och textbeskrivning av elgitarrrens olika delar och är likvärdigt utformade. Nedan ett exempel från Johansson (2004):

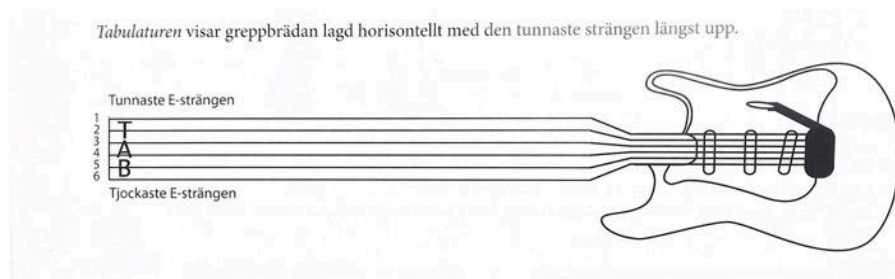
Figur 4. Bild av elgitarrrens delar (Johansson, 2004, s. 22)

Att spela med plektrum: I samtliga böcker förekommer bilder med tillhörande instruktioner i bild och text där författaren beskriver hur man använder sig av ett plektrum med fokus på spelteknik i anslagshand och anslagsriktning. Nedan ett exempel från *Rockgitarristen 1* Sallman & Sillén, 2006):

Figur 5. Bild av instruktion till att spela med pelktrum (Sallman, Sillén, 2006, s. 4)

Tabulatur: Samtliga böcker beskriver hur man läser av tabulatursystemet för att kunna identifiera var tonerna kan spelas på gitarrens greppbräda. Nedan ett exempel från Ehrenstråle (2005):

Figur 6. Bild av tabulatursystemet (Ehrenstråle, 2005, s. 8)

Teckenförklaringar: Samtliga böcker beskriver de tecken som används i bokens instruktioner. Exempelvis hur man visar ett nedslag eller uppslag (se även figur 5).

TECKENFÖRKLARINGAR

Symboler som används i den här boken:

XII	Romersk siffra anger vilket läge man spelar i (=vilket band pekfingeret är på).
14	Vanlig (arabisk) siffra visar vilket band som ska tryckas ned.
8 ^{va}	Oktava: noterna ska spelas en oktav högre än de är skrivna. Gäller bara noter, aldrig tabulatur!
∩	Bågen visar vänsterhandslegato (den andra tonen ska anslås enbart med vänster hand, hammer-on eller pull-off).
▣	Nedslag med plektrum.
V	Uppslag med plektrum.
1234	Vänster hands fingrar: 1 är pekfingeret, 2 långfingeret, 3 ringfingeret och 4 lillfingeret.
1/1 ↑	Heltonsböj (två bands eller en heltons skillnad i tonhöjd).
1/2 ↑	Halvtonsböj (ett bands eller en halvtons skillnad).
1/4 ↑	Antydd böj, "kvarstonsböj" (ett halvt bands skillnad).
N	Normal (en böjd ton släpps tillbaka till normal tonhöjd).
o	Lös sträng i ackord.
x	Dämpad sträng i ackord.
— S	"Slide" eller glissando: glid med samma finger mellan två toner, utan att anslå den andra med plektrumet.
⚡	Upprepa förra takten.
⚡⚡	Upprepa två takter.
/	Noter skrivna med snedstreck: spela den angivna rytmen på ackorden.

Figur 7. Teckenförklaringar (Johansson, 2004 s. 27)

Plektrumövning: Samtliga böcker har en övning för plektrumspel som omfattar en tydlig koppling till puls och rytm, dess melodi innehåller max fem stycken toner, de angivna tonerna har max två olika notvärden samt skrivs med tabulatur vilket blir en koppling till position på greppbrädan. Nedan ett exempel från Johansson (2006):

PLEKTRUM

▣ = nedslag (mot golvet)
V = uppslag (mot taket)

Håll plektrumet mellan höger hands tumme och pekfinger. Om du vill, kan du ta stöd med antingen högra lillfingeret mot gitarrens plektrumskydd eller med handens lillfingersida mot stället.
(Det här gäller mest när man spelar melodier och solon. När man spelar ackord har man ofta handen helt fri och låter rörelsen komma från handleden eller t o m armbågen.)

PLEKTRUMÖVNINGAR

Spela på mollpentaskalan (se nästa sida). Använd figurer som t ex de här:

♩ ▣ V ▣ V ▣ V osv. ▣ ▣ V ▣ ▣ V ▣ V
6 6 6 6 3 3 3 3 6 6 6 6 6 6 6 3 3 3 6 6 6 6 osv.

Figur 8. Plektrumövning (Johansson 2006 s. 4)

Den förberedande cykeln avslutas med en etyd som syftar till att öva på att spela med plektrum likt Figur 8 ovan. Detta sker i alla böcker förutom *Elgitarr från början* (Ehrenstråle, 2005), dock kan den första övningen i denna lärobok uppfattas som en övning för att spela med plektrum då dess innehåll är likvärdigt med de andra böckernas etyd för just plektrum-övningen.

Analys av nivå 1

För nivå 1, som anger det steg som kommer efter den förberedande cykeln, valde jag att analysera den första låten som presenteras i böckerna, där jag sökte efter likheter med utgångspunkt i spiralprogressionens huvudelement: toninnehåll, rytm, form, dynamik och klangfärg och uttryck (Hanken & Johansen, 2013). De utvalda låtarna ses som sammanfattning det som i detta arbete beskrivs som en nivå på musikaliskt innehåll vilket sedan ligger till grund för etyder och övningar exempelvis för solospel.

Tabellen nedan visar de fyra låtar som använts i analysen som underlag för nivå 1; *Hiphop blues*, *Memphis Tennessee*, *Let's Go Now* och *Rock City*. Utifrån tolkningen av spiralprogressionens huvudelement så skapades tabellens underrubriker; *Låt*, *instuderingsmaterial*, *antal takter*, *antal ackord*, *harmoniskt innehåll*, *taktart*, *notvärden*, *kompfigur*, *toninnehåll*, *tillfälliga förtecken*. Tabellen visar att låtarna innehåller flera likheter såsom notvärden, harmoniskt innehåll och kompfigurer. Dessa likheter sammanställs i slutet av detta avsnitt (se Tabell 8. Gemensamma faktorer i alla nivåer)

Tabell 6. Analys av nivå 1

Lärobok	<i>Rock och blues</i>	<i>Rockgruppen</i>	<i>Elgitarr från början</i>	<i>Rockgitarristen</i>
Låt	<i>Hiphop blues</i>	<i>Memphis tennessee</i>	<i>Lets go now</i>	<i>Rockcity</i>
Antal takter	12	16	24	16
Antal ackord	3	2	3	2
Harmoniskt innehåll	T,S,D	T,S	T,S,D	T,S,D
Taktart	4/4	4/4	4/4	4/4
Notvärden	2	2	2	2
Kompfigur	kan spelas som ”1 slag”per takt	kan spelas som ”1 slag”per takt	kan spelas som ”1 slag”per takt	kan spelas som ”1 slag”per takt
Toninnehåll (melodi)	5	5	3	5

Tillfälliga förtecken	2 Låten är noterad i Gdur men G-moll pentatonisk skala framgår i noterna. Hade den varit noterad i Bb dur hade inga förtecken använts	0	0	0
Övrigt	Låtens form bygger på 12-takts blues	Låtens form bygger på 12-takts blues	Låtens form bygger på 12-takts blues	Låtens form bygger på 12-takts blues

Analys av nivå 2

För att genomföra analysen för nivå 2 med spiralprogressionen som metod krävdes ett strategiskt urval gällande låtexempel att analysera. Som avgränsning valde jag att fokusera på ett specifikt exempel, nämligen låt nummer fem som presenteras i de böcker som var föremål för min undersökning. Syftet med denna avgränsning var att utföra analysen så precist och koncist som möjligt, för att identifiera eventuella samband eller mönster i materialets progression. I tabellen nedan framgår analysens resultat.

Tabellen nedan visar vilka fyra låtar som använts i analysen som underlag för nivå 2; *You Really Got me*, *Runaway Train*, *Four To Twelve* och *Undercover*. Likt i tabellen för nivå 1 så skapades underrubrikerna i tabellen utifrån att själv tolka spiralprogressionens huvudelement och de likheter som identifierats sammanställs i slutet av detta avsnitt (se Tabell 8. Gemensamma faktorer i alla nivåer).

Tabell 7. *Analys av nivå 2*

Lärobok	<i>Rock och blues</i>	<i>Rockgruppen</i>	<i>Elgitarr från början</i>	<i>Rockgitarristen</i>
Låt	<i>You Really Got me</i>	<i>Runaway Train</i>	<i>Four To Twelve</i>	<i>Undercover</i>
Antal takter	26 varje form-del 4 eller 8 takter.	24	16	16
Antal ackord	4	5	3	4
Harmoniskt innehåll	4 ackord: T,S,D,DD	5 ackord: T,S,D,Tp,Dp	3 ackord: T,S,D,	2 ackord: T,S
Taktart	4/4	4/4	4/4	4/4
Notvärden	3 Rytterna som spelas sammanfaller tydligt med pulsen	3 Rytterna som spelas sammanfaller tydligt med pulsen	2	2

Kompfigur	Kompet har samma notvärde genom hela låten	2 kompfigurer med samma notvärden för separata formdelar	Kompet har samma notvärde genom hela låten	2 kompfigurer med samma notvärden för separata formdelar
Toninnehåll (melodi)	6 Toner ur moll- och durpentatonisk-skala	5 Mollpentatonisk skala	6 Mollpentatonisk skala samt stor sekund.	5 Mollpentatonisk skala
Tillfälliga förtecken	1	0	0	1
Övrigt	form+noterad melodi text solo info om bandet <i>förberedande: intro till bends</i>	info om bandet form+kompskiss intro/solo kompfigur för kvintackord	Instruktioner för kvintackord form+noter på komp Kompfigur spelas med "Kvintackord"	<i>förberedande övning: "palm-mute"</i> formbeskrivningar samt noter för både kompfigur och melodi melodistämman kompfigur spelas med "Kvintackord"

Analys av nivå 3

Som underlag för nivå tre användes lärobokens sista låt. Detta genom att identifiera och jämföra mönster utifrån spiralprogressionen (Hanken & Johansen, 2013) och dess slutliga cykler. Tabellen nedan visar de egenskaper jag identifierat utifrån spiralprogressionens huvudelement i låtarna; Still Got The blues, Unbelievable, Pink Panther Theme & Gary's Song. De likheter som identifierats i låtarnas innehåll sammanfattas i nästa tabell (se Tabell 9. Gemensamma faktorer i alla nivåer).

Tabell 8. Analys av nivå 3

Lärobok	<i>Rock och blues</i>	<i>Rockgruppen</i>	<i>Elgitarr från början</i>	<i>Rockgitarristen</i>
Låt	<i>Still got the blues</i>	<i>Unbelievable</i>	<i>Pink panther theme</i>	<i>Gary's song</i>
Antal takter	21	32	20	24
Antal ackord	8	6	3	7
Harmoniskt innehåll	Alla skalenliga ackord samt två ackord som avviker från tonarten	T,S,D samt tre avvikande ackord	t sP samt ett avvikande ackord	Alla skalenliga ackord
Taktart	12/8	4/4	2/4	6/8
Notvärden	5	5	6	6

Kompfigur	plockfigur+ strummingpattern	riff+kvintackord	ej angivet	ej angivet
Tillfälliga förtecken	2	3	3	2
Övrigt	Ackorden spelas främst som fyrklanger improvisation uppmanas i ren mollskala Mycket variation i kompetens notvärden	Improvisation uppmanas i mollpentatonisk skala		Ackorden spelas främst som fyrklanger improvisation uppmanas i ren mollskala

3.2.3 Sammanfattande analys av alla nivåer

För att kunna visa hur de olika nivåerna förhåller sig till varandra har de likheter som identifierats ovan sammanställts för att lättare förstå det förhållningssätt till musikalisk progression som presenteras i läroboken. Genom att se till samtliga böckers innehåll och progression identifierades enhetliga primära principer, element och strukturer. Dessa redovisas i tabellen nedan.

Tabell 9. Gemensamma faktorer i alla nivåer.

NIVÅ	1	2	3
Toninehåll	Melodi börjar på grundton Melodi med 3-5 toner komp med 3-klanger bygger på 12-taktsblues T,S,D	Melodi börjar på grundton Melodi i Pentaskalan Kvint-ackord bygger på 12-taktsblues T,S,D	Melodi börjar ej på grundton Melodi i mollskala 4-klanger används T,S,D, Tp, sp, dp..
Rytm	Melodi varierar mellan 2 notvärden Kompfigur med samma notvärde ej synkoper 4/4	Melodi varierar mellan 3 notvärden; Rytmerna som spelas sammanfaller tydligt med pulsen komp fig. med samma notvärde. (8-dels komp) vissa synkoper 4/4 Kvintackord introduceras.	Melodi varierar mellan 5 notvärden kompfig. varierar notvärde synkoper används flitigt 4/4 och 6/8

Form	översikt av gitarrens vanligaste funktioner: Melodi+komp 12 takter	intro,vers,ref,solo 16	intro,vers,ref,solo,stick olika kompfig. för olika formdelar
Dynamik	ej angivet	jämn (mf)	bred (p-mf)

Tabellen visar de gemensamma faktorer som identifierats i läromedlen utifrån Hanken och Johansens (2013) tankar om spiralprogressionen. Dessa likheter presenteras nedan efter vilket nivå som berörs:

Nivå 1

Toninnehållet har en melodi med tre till fem toner som börjar på tonartens grundton. Kompet spelas med treklanger och det harmoniska innehållet bygger på en 12-taktsblues med ackorden T, S, D. De likheter som identifierats kopplat till rytm i nivå 1 är att melodin varierar mellan två notvärden, kompfiguren har samma notvärde och synkoper används ej. När det kommer till formbeskrivningar av låten så är det ej angivet, men det musikaliska innehållet ger en översikt av gitarrens vanligaste formfunktioner, att spela melodi och ha en harmonisk kompfunktion. Dynamik är ej angivet.

Nivå 2

Toninnehållet i de låtar som analyserats för nivå 2 har fortfarande en melodi med toner ur den pentatoniska skalan som börjar på tonikan, kvint-ackord har här introduceras som begrepp och används för gitarrkompet. Harmoniska innehållet bygger fortfarande på 12-taktsblues och utgörs av T,S,D. När det kommer till rytm varierar nu melodin mellan tre notvärden men kompfiguren har fortfarande samma notvärde genom hela låten. Nu finns även inslag av synkoper. Formen är över 16 takter och har formdelarna; Intro, vers, refräng och solo och det finns dynamiska kontraster i minst två formdelar. Alla låtar för nivå 2 går i tonarten A, vilket kan bero på att just den tonarten lämpar sig bra för kvintackord på gitarren, då detta är något som utgör låtarnas kompfigurer.

Nivå 3

Här utgörs toninnehållet för melodin av tonerna i en mollskala, där låtens melodi ej börjar på tonartens grundton och ackorden är spelade i 4-klanger och harmoniska innehållet utgörs av alla skalens ackord och i flera fall även ackord utanför den angivna tonarten. Formdelarna är intro, vers, refräng, solo och stick och i kompfiguren skiljer sig åt i de olika formdelarna. Dynamiskt finns kontraster i fler än två formdelar. Andra element som lyfts i alla böcker innan den sista låten i respektive lärobok presenteras är att den mollpentatoniska skalan tidigt introduceras och är något som man ofta återkommer till. Samt att eleven får lära sig att använda uttrycksmässiga artikulationer och uttryck såsom att ”benda” toner på gitarren och öva sig i att spela legato.

Arbetets omfattning i analysen av läromedlens musikaliska progression begränsas till att se till låtar och ej etyder och övningar som musikaliskt innehåll, för att i kommande kapitel föreslå hur ett normkritiskt perspektiv kan användas på könsrepresentation bland kompositörer och instrumentalister för att forma ett inkluderande läromedel för elgitarrundervisning.

3.3 Läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön

Utifrån den musikaliska analysen av läromedels innehåll och progression konstaterades flera viktiga element, struktur och principer. En abduktiv analys av musikalisk progression utifrån spiralprogressionen som teoretisk modell (Hanken & Johanssen, 2013). Denna analys gjordes med syftet att styrka att det musikaliska innehållet i den förslagna utvecklandet av ett normkritiskt läromedel för elgitarrundervisning är likvärdigt musikaliska innehållet i befintliga läroböcker. Utifrån resultatet av läromedlens musikaliska progression, föreslår jag i detta avsnitt hur dessa nivåer kan användas för att skapa ett nytt läromedel för elgitarrundervisning, framtaget med normkritiskt perspektiv på könsrepresentation. Det låtar som användes som underlag för analysen av läromedlens musikaliska progression representerades av enbart män, både gällande kompositör och elgitarrist, urvalet av de stycken jag föreslår nedan är framtagna utifrån ett normkritiskt perspektiv med fokus på genus representerat som man/kvinna (Björkman, 2021). Eftersom resultatet i analysen av befintliga läroböcker visar att det finns en avsaknad gällande representation av kvinnliga förebilder (författare, kompositörer, gitarrister, bildexempel) har jag i detta avsnitt valt att enbart lyfta fram elgitarrister och kompositörer som är kvinnor.

3.3.1 Representation, förberedande cykel och nivå 1

I den förberedande cykeln är det enligt modellen för spiralprogression väsentligt att författaren går igenom de grundläggande principer och strukturer som är centrala för det kommande innehållet (Hanken & Johansen, 2013). Syftet är att förbereda läsaren (eleven och/eller läraren) på att ta sig an det efterföljande materialet. I en lärobok för elgitarr kan detta exempelvis vara grundläggande information kring hur en elgitarr fungerar och hur du läser och tolkar grepptabeller, tabulatur och musikaliska tecken som används i materialet. Målet är helt enkelt att förbereda läsaren/eleven på att klara av det kommande innehållet. De undersökta böckerna ger tydliga anvisningar och presenterar exempel som kan fungera som inspiration för att utveckla relevanta förberedande övningar och instruktioner specifikt för elgitarr. Med tanke på analysen av nivå 1 utifrån spiralprogressionen kan det vara en god idé att introducera en standardiserad form av blues (12 takter; tre ackord), något som introduceras tidigt i samtliga böcker som använts i analysen. Bluesformen väljs ofta inom elgitarrundervisning för sin grundläggande och särpräglade struktur, vilket gör den till en tillgänglig och pedagogiskt värdefull plattform för att introducera eleverna till olika aspekter av musikaliskt uttryck (Lilliestam 2009). Bluesformen och dess 12-taktersstruktur kan ge en möjlighet att förstå och utforska repetition, variation och grundläggande harmoniska

förhållanden (Lilliestam, 1995). Dessutom har bluesen som genre djupa rötter i musikhistorien, vilket gör den kulturellt rik och relevant som en introduktion till olika musikaliska stilar och uttryck och dess (ibid.).

För att introducera bluesformen har jag tagit fram ett urval av gitarrister vars låtar lämpar sig bra för detta moment sett till musikaliskt innehåll: *tonnehåll*, *rytm*, *dynamik* och *form*. Urvalet är framtaget med ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation och består av elgitarrister som är kvinnor då resultatet i analysen av befintliga läromedel för elgitarr visade på en underrepresentation av kvinnliga elgitarrister. För att visa på en musikalisk bredd inom genren är exemplen hämtade från elgitarrrens framväxt från i början av 1900-talet fram till idag:

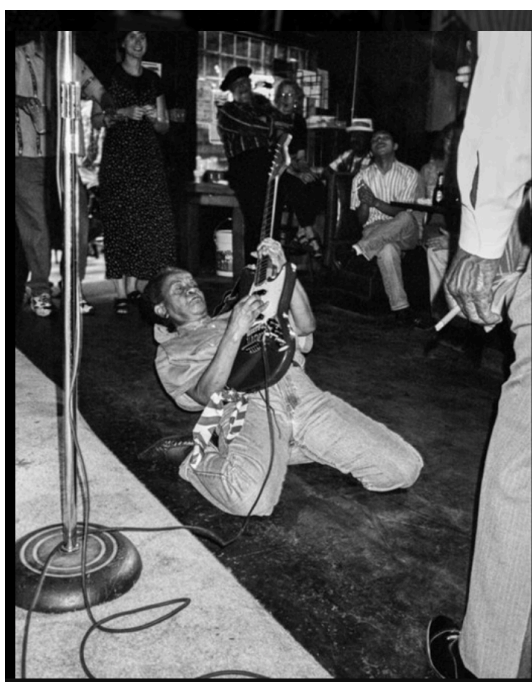
- Memphis Minnie, bluesgitarrist, vokalist och kompositör som var aktiv under 1920- och 1930-talen.
- Sister Rosetta Tharpe, amerikansk bluesgitarrist, vokalist och kompositör som var som mest aktiv under 1930- och 1940-talen.
- Beverly Watkins, bluesgitarrist och sångare som var aktiv från 1959 fram till 2019.
- Deborah Coleman, amerikansk bluesgitarrist och sångare, aktiv 1995-2018.
- Ett antal av kvinnliga bluesgitarrister som idag är aktiva:
 - Susan Tedeschi
 - Debbie Davis
 - Carolyn Wonderland
 - Sue Foley
 - Larkin Poe, ett band som består av gitarristen och sångerskan Rebecca Lovell och Megan Lovell som spelar lapsteel och dobro.

Här nedan har jag listat ett urval av låtar med dessa gitarrister, vilka lämpar sig bra att använda för att göra ett arrangemang där bluesformen introduceras:

Tabell 10. Låtar i bluesform med kvinnlig kompositör och gitarrist.

Gitarrist	Låt	Årtal
Memphis Minnie	When the Levee breaks	1929
Memphis Minnie	Me and my chauffeur blues	1929
Memphis Minnie	Hoodo Lady	1933
Sister Rosetta Tharpe	Rock Me	1938
Sister Rosetta Tharpe	Strange Things Happening Every Day	1945
Sister Rosetta Tharpe	Up Above My Head	1947
Beverly Watkins	Back in bussiness	1988
Beverly Watkins	Miz Dr. Feelgood	1998

Beverly Watkins	Red Mama Blues	2010
Deborah Coleman	Roll With Me	1996
Susan Tedeschi	Voodoo Woman	1998
Debbie Davis	Blue & Lonesome	1998
Carolyn Wonderland	Misunderstood	2008
Larkin Poe	Preachin Blues	2017
Sue Foley	The Ice Queen	2018

Figur 9. Bild hämtad via screenshot från Spotify: Beverly "Guitar" Watkins

Analysen av befintliga läromedel för elgitarr med utgångspunkt i frågeställningen "Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?" visade att alla bildexempel dessa läromedel representeras av män. Då det normkritiska anslaget handlar om att granska och ifrågasätta det normativa, är bildmaterialet ovan framtaget som ett exempel på hur man utifrån normkritiskt perspektiv på könsrepresentation kan föra vidare en läromedelsnorm som uppmärksammas i analysen av befintliga läromedel för elgitarr: att kombinera noter och text med bilder. Bilden utmanar även de genuspräglade produktionsrelationerna som framkommer i Borgström Källéns (2014) observationer av pop/rockensembler visar, där höga lägen på gitarrhalsen visat sig vara en arbetsuppgift för pojkarna i ensemblerna. Borgström Källéns (2014) doktorsavhandling visar även att flickor endast använder elgitarren som kompinstrument för sången medan pojkarna fokuserar på instrumentets solistiska och klangliga aspekter. Bilden ovan (Figur 9) ifrågasätter denna genuskodade

produktionsrelation, då det går att avläsa att bilden föreställer Beverly Watkins under en soloinsats – en elgitarrist som sätter instrumentets solistiska och klangliga aspekter i fokus.

3.3.2 Nivå 2

För nivå 2 har jag gjort ett eget arrangemang för komp och solospel på låten *Cherry Bomb* av bandet The Runaways, som skulle lämpa sig bra att använda enligt den musikaliska analysen av läroböckerna i föregående kapitel. Detta arrangemang har likvärdig svårighetsgrad i enlighet med hur låtarna i de analyserade böckerna förhåller sig till spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013), gällande tonhöjd, rytm, form, dynamik och klangfärg.

I de bifogade bilderna nedan jämförs detta arrangemang med arrangemang som analyserats i befintliga läromedel för nivå 2 (se bilaga 3 och 4: för fullständigt exempel);

The image shows a guitar accompaniment score for the song "You Really Got Me". It is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The score is divided into two systems. The first system contains measures for sections A, B, and E. Section A consists of two measures of eighth-note chords. Section B consists of two measures of eighth-note chords. Section E consists of two measures of eighth-note chords. The second system contains measures for sections D and E. Section D consists of two measures of sustained chords. Section E consists of two measures of sustained chords. The score includes a "CODA" section between the two systems. The guitar part is written in standard notation with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).

Figur 10. Gitarrkomp på *You Really Got Me* (Johansson, 2006)

The image shows a musical score for the song "Runaway Train". The title is "Runaway Train" and the subtitle is "- kvintackorden i refrängen". The score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It is divided into two systems. The first system is labeled "REF" and contains measures for chords C and Em. The second system contains measures for chords Am and G. The score shows the chord voicings in standard notation with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The guitar part is written in standard notation with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).

Figur 11. Gitarrkomp på *Runaway Train*, anvisningar för kvintackord i refrängen. (Johansson, 2004)

Cherry Bomb
The Runaways

♩ = 140

Intro
B5

Vers
B5 D5 3x

Figur 12. Gitarrkomp på *Cherry Bomb* (se bilaga 3)

Det framtagna exemplet och exemplen från befintlig litteratur använder kompfigurer med kvintackord samt har notvärden som tydligt sammanfaller med pulsslagen. Exemplet hämtat från *Elgitarr rock & blues 1* Johansson, 2006) är låten *You Really Got Me* med bandet The Kinks som enbart består av män. Exemplet hämtat från Rockgruppen: Gitarr (Johansson, 2004): *Runaway Train* av bandet Soul Asylum som enbart består av män. Det egna notexemplet är transkiberat från låten *Cherry Bomb* med bandet The Runaways, där bandets alla medlemmar är kvinnor. Enligt analysen som genomförts med utgångspunkt i spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013) skulle det framtagna notexemplet kunna motsvara innehållet i de exemplen som framgår i läromedlen som analyserats för nivå 2. Nedan finns utdrag från exempel på solospel för nivå 2 i både *You Really Got Me* som hämtats från *Elgitarr Rock & Blues* (Johansson, 2006) och från det egna exemplet (se fullständig transkibering i bilaga 4)

YOU REALLY GOT ME - solo

A

V 1/1 1/1 1/1 1/1

↑ ↑ ↑ ↑ ↑

5 7 7 5 5 7 7

1 3 3 1 1 3 3

5 7 7 5 7 5 7

1 3 3 1 3 1 3

Figur 13. Solo på *You Really Got Me* - (Johansson, 2006)

The image shows musical notation for a guitar solo. It consists of two systems of music. The first system covers measures 15 and 16. Measure 15 is labeled 'solo (över vers-riffet)'. The notation includes a treble clef, a key signature of one flat, and a 4/4 time signature. The guitar part is written on a six-string staff with fret numbers 10, 10, 10, 7, 10, 7, 10, 7, 10, 12, 9, 7, 9. There are 'full' markings above the first two notes and a 'sl' (slide) marking above the 12th fret note. The second system covers measures 17 and 18. Measure 17 has fret numbers 9, 7, 9, 7, 9, 7 and 'full' markings above the first and third notes. Measure 18 has fret numbers 9, 7, 9, 9, 7, 9, 7, 10 and 'full' markings above the first, fourth, and seventh notes. There are also 'P' (piano) markings above the notes on the 9th and 10th frets in measure 18.

Figur 14. Solo på *Cherry Bomb* Eget notexempel, *Cherry Bomb* (se bilaga 3)

I båda exemplen används tekniken att *benda* toner på gitarren och har toninehåll hämtad från den pentatoniska skalan samt spelas över versens ”riff”.

3.3.3 Nivå 3

För nivå 3 finns två notexempel med arrangemang som kan användas som underlag för solospel i en ny lärobok. Dessa är framtagna utifrån analysen av läromedlens musikaliska progression och svårighetsgrad gällande toninnehåll, rytm och dynamik anses likvärdigt. Det första exemplet är transkriberat från gitarristen Sister Rosetta Tharpe och hennes gitarsolo i låten *Up above my head*. Det andra exemplet är transkriberat gitarristen Jan Kuehnemund och hennes solo på låten *Edge Of A Broken Heart* med bandet Vixen. Viktigt att notera är att om dessa arrangemang ska användas krävs det att eleven får förkunskaper genom stycken som presenteras innan dessa. Dessa jämförs med låtar hämtade från befintliga läromedel här nedan (för fullständiga notexempel, se bilaga 5 och 6);

Unbelievable – sololicks

167

Figur 15. Solo på EMF-Unbelievable (Johansson, 2004)

Up above my head
Sister Rosetta Tharpe

Moderate ♩ = 200
(♩ = ♩ = ♩ = ♩)
Solo
Från "TV Gospel Time" med Olivet Institutional Baptist Church Choir

167

Figur 16. Sister Rosetta Tharpe - *Up above my head* (solo) (Fredrik Sjöström, 2023; se bilaga 3)

STILL... andra solot
 Spela först introns tre första taktar!

Am
 12 12 10-10 12-10 12-10 12-10 12-10 10-13 10-12

[box 3]
 Dm F/G CΔ FΔ
 1/2 1/2 1/2 1/1 1/1 1/4
 12 12 12 15 15-15 13-15 14 13-15 10-13 10-12

[box 4] [box 3]
 Bm7^b5 E7
 1/2 N 1/1 N
 12 10-12 13-10 12-13 13 12 10-12 10 9 10 12

Am
 9 7 5 14 3 0 3
 [box 2] [box 1] [box 5]

Figur 17. Gary Moore - Still Got The Blues solo (Johansson 2006).

Gm Eb
 w/bar
 14 15 17 15 18 15 18 15 18 15 17 15 17 15

full

Eb F
 w/bar
 16 17 12 15 12-11-10 13 15 10 13 (13)
 full full...

2/2

Figur 18. Utrag Jan Kuehnemund solo (Fredrik Sjöström, 2023; se bilaga 6).

Figur 19. *The Pink Panther Theme* (Ehrenstråle, 2005)

Figur 20. *Gary's song* (Sellman & Sillén 2006)

Figur 21. Utdrag från eget notexempel för nivå 3 (Fredrik Sjöström, 2023; se bilaga 6)

Figureorna ovan visar notexempel hämtade från de analyserade läroböckerna och de notexempel som jag föreslår som ett alternativ till de befintliga. Mina förslag på notexempel är framtagna utifrån ett normkritiskt perspektiv med fokus på hur män och kvinnor representeras utifrån resultatet av första delstudien, analys av befintliga läromedel för elgitarr. I exemplen hämtad från befintliga läromedel är samtliga gitarrister män. De egna notexemplen visar att låtar för nivå 3 lika väl kan utgöras av gitarrister och kompositörer som

är kvinnor. Materialet hämtat från befintlig litteratur och det som är framtaget med normkritiskt perspektiv på könsrepresentation anses vara av likvärdig svårighetsgrad gällande: tonhöjd, rytm, form, dynamik och klangfärg, utifrån den abduktiva analys av musikalisk progression som genomfördes med spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013) som modell.

4. Diskussion

I detta kapitel sammanfattas studien och dess upplägg med resultatdiskussion, metoddiskussion, musikpedagogiska implikationer och förslag på vidare forskning. Kapitlet innehåller diskussioner kring hur studien kan användas av enskilda musikpedagoger och läroboksförfattare, samt reflektioner kring alternativa metoder för studien.

4.1 Resultatdiskussion

Studiens ursprungliga syfte var att ur ett normkritiskt perspektiv granska könsrepresentation i läromedel avsedd för elgitarrundervisning. Studien tog avstamp i frågeställningen ”Hur ser könsrepresentationen ut i tryckta läromedel för elgitarr?” vilket besvarades med resultatet som visar att det finns en tydlig brist på representation av kvinnliga förebilder i analysen av befintliga läromedel för elgitarr. I de läroböcker som analyserades fanns sammanlagt 241 låtexempel. I enbart tretton av dessa var en av kompositörerna av kvinnligt kön, och endast sex av exemplen hade en kvinnlig gitarrist.

Visserligen anade jag att min analys av befintliga läromedel skulle visa på en manlig överrepresentation i läroböckerna, då läroboken generellt sett genomsyras av manlig norm (Skolverket, 2006). Resultatet som genererades var dock mer entydigt än förväntat, vilket går i linje med hur Björkman (2019) resonerar kring reproducerandet och upprätthållandet av normer och hur Borgström Källén (2014) menar att instrumentet elgitarr betraktas som en ”pojkelig” symbol. Detta resultat och de insikter det medförde födde ett behov av att utvidga studiens omfattning, med syftet att ge ett designförslag på ett nytt läromedel för elgitarrundervisning med normkritiskt perspektiv på könsrepresentation. För att genomföra detta gjordes först en musikalisk analys av fyra läroböcker, med syftet att synliggöra dess musikaliska progression. Med spiralprogressionen (Hanken & Johanssen, 2013) som modell genomfördes en abduktiv analys av musikalisk progression utifrån frågeställningen ”Hur är tryckta läromedel som riktar sig till elgitarr utformade med avseende på musikalisk kunskapsutveckling?” Denna delstudie genomfördes för att visa på hur pedagoger kan ta lärdom från hur befintliga läromedel är utformade utifrån musikalisk progression, för att till sist tillämpa detta på utvecklandet av en ny lärobok utifrån ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation i det musikaliska innehållet, vilket ges förslag på i studiens sista delstudie.

Den musikaliska analysen av tre nivåer visar en progression från grundläggande till mer avancerade tonala och rytmiska element, dynamiska omfång och uttrycksmässig klangfärg. Denna progression används sedan för att föreslå utformningen av ett nytt läromedel ur ett

normkritiskt perspektiv (Björkman & Bromseth, 2019) på könsrepresentation bland kompositörer och instrumentalister i läromedlets musikalisk innehåll, där endast låtar med kvinnliga elgitarrister och kompositörer presenteras för att utmana den genusnorm som identifierats i analysen av befintliga läromedel för elgitarrundervisning. Att kvinnor är extremt underrepresenterade i läroböcker för elgitarr kan komma att påverka i vilken utsträckning kvinnor utvecklas som elgitarrister då identifikation har en betydande roll, då musik ofta är förknippat med självuppfattning och kan komma att ha en central roll i människans identitetskonstruktion (Hwang & Nilsson, 2019). Detta resonemang ger goda skäl till att medvetandegöra dessa genusnormer för att kunna främja en inkluderande lärandemiljö (Björkman 2019). Resultatet av analysen av befintliga läromedel argumenterar för att pedagoger inom elgitarrundervisning bör arbeta för att vara normkritiska – genom att medvetandegöra hur det egna beteendemönstret påverkar undervisningen, exempelvis genom att se över vilka gitarrister som uppmanas att användas som inspirationskällor för eleven (Björkman, 2019), kan pedagogen påverka elevens inlärningsförmåga och vilja att ta in information (Green, 2001; Mac Donald, 2019). Resultaten knyter an till den genusproblematik som genomsyrar den musikutbildning Borgström Källén (2014) observerar, och kan översättas från hur lärarens agerande påverkar eleverna till hur läroboksförfattarens urval av innehåll kan förstärka traditionella könsnormer. Resultatet, sett genom Judith Butlers (1990) genusteori, kastar ljus över det institutionaliserade och internaliserade sättet på vilket kön och normer reproduceras inom elgitarrundervisningens läromedel. Butler (1990) betonar idén att kön är en social konstruktion och att det genom upprepade handlingar och representationer blir en del av ens identitet. I detta sammanhang tycks läroböckerna för elgitarr fungera som en arena där normativa uppfattningar om kön återskapas och förstärks. Att endast sex av de 241 analyserade låtarna har en kvinna som elgitarrist, tyder på att vissa könsspecifika förväntningar och stereotyper reproduceras i undervisningsmaterialen. Detta kan påverka elevens uppfattningar om vilka musikaliska uttryck och färdigheter som är möjliga eller accepterade beroende på kön. Studiens resultat, betraktat genom Judith Butlers (1990) genusteori, visar på hur läromedel för elgitarr inte bara speglar utan också aktivt deltar i reproduktionen av normer och förväntningar kring kön. Att integrera ett normkritiskt perspektiv (Björkman & Bromseth, 2019) , inspirerat av Butlers teori, blir därmed avgörande för att utmana och förändra dessa konstruktioner och skapa en mer jämställd och inkluderande musikundervisning.

Björkmans (2019) kompetensutvecklingsspiral och den hermeneutiska cirkeln kopplas till studiens iterativa metod och cykliska arbetsprocess, där ständig reflektion möjliggjorde anpassningar av studien för att möjliggöra en djupare förståelse. Inom estetisk verksamhet och utbildning, som elgitarrundervisningen ingår i, framhäver Björkman och Bromseth (2019) att det finns etablerade strukturer som konserverar ojämlikhet. Detta understryks även av Lilliestam (2009), som menar att elevens val av musikinstrument i hög grad styrs av stereotypa föreställningar om vad som anses passa tjejer kontra killar och att musikutbildningar snarare förstärker än motverkar traditionella genusmönster (Lilliestam 2009).

4.2 Metoddiskussion

Denna studie har fokuserat på representation av kön i läromedel för elgitarr. Ett bredare perspektiv på analysen hade varit att se på representation ur ett intersektionellt perspektiv. Valet att se till enbart kön skedde med avsikten att få ett tydligt resultat på en liten del av problematiken kring exkluderande normer i läromedel för elgitarr gjordes med utgångspunkt i hur Björkman och Bromseth (2019) menar att vi genom små betydelsefulla mikrohandlingar skapar reell förändring. Dessa mikrohandlingar kan exempelvis vara förändringar i vilka förebilder läraren presenterar i undervisningen eller de ordval som används i kommunikationen till eleven, vilket båda är avvägningar som kan ha stark inverkan på elevens inläring (ibid.). Av samma anledning skedde avgränsningen att se till läroböcker som läromedelsform, för att urskilja ett konkret område att fokusera på där en innehållsanalys gjordes av befintliga läroböcker för elgitarrundervisning, utifrån ett normkritiskt perspektiv på könsrepresentation bland kompositörer, instrumentalister och författare. En potentiell kritik av en innehållsanalys är risken att materialet och dess innehåll kan förlora sitt sammanhang (Boréus & Kohl, 2018). Särskilt när man arbetar med omfattande empiriskt material kan det vara utmanande att inkludera all relevant bakgrundsinformation och sammanhang på grund av tids- och utrymmesbegränsningar i undersökningen, vilket i sin tur leda till att resultaten ger en otydlig eller felaktig bild av materialets avsedda betydelse (Boréus & Bergström 2018). Syftet med denna studie är dock att synliggöra bristen av kvinnliga förebilder i läromedel för elgitarr och föreslå hur pedagoger kan arbeta normkritiskt med representation av förebilder i sin undervisning.

Användandet av spiralprogressionen (Hanken och Johanssen, 2013) som modell för den abduktiva analysen av musikalisk progression gjorde att jag kunde identifiera enhetliga grundläggande principer och strukturer som är centralt för innehållet i läroböckerna och på så sätt framföra ett förslag av material likvärdigt med de låtar som analyserats i befintliga läroböcker, framtaget med normkritiskt perspektiv på könsrepresentation. Analysen av läromedlens musikaliska progression var i sig inte normkritisk gällande läroböckernas musikaliska progression, utan syftet var att kunna stärka att de notexempel jag föreslår under ”Läromedel för elgitarr utformat med ett normkritiskt perspektiv på representation av kön” har likvärdig musikalisk komplexitet, svårighetsgrad och kunskapskvalité som notexempel i befintliga läroböcker. Att rikta en normkritisk blick när det kommer till musikalisk progression och vad kan detta betyda för lärande och undervisning skulle generera ett annat typ av resultat som hade varit relevant då denna studie grundar sig i en normkritisk blick på läromedel, men på grund av den tidsram detta arbete hade så behövde jag avgränsa studiens fokusområde för att gå i mål med arbetet. Urvalet av böcker i analysen av läromedlens musikaliska progression kan ha påverkat resultatet utifrån könsrepresentation hos författare, då de var enbart män, samt att de böcker som analyserats gavs ut under ett kort tidsspänn. Med läroböcker med bredare tidsspänn hade man kunnat se hur könsrepresentationen i läroböcker har utvecklats med tiden. Dock visar min analys av befintliga läromedel att kvinnor fortfarande tydligt underrepresenterade, även i de senaste läroböckerna, därav ansågs det inte relevant för denna studie att se till hur representation av olika kön i läroböcker har utvecklats med tiden.

Det är viktigt att notera att begreppet genus inte bara bör förstås inom ramen av den binära uppdelningen: manligt och kvinnligt. Då denna studie syftar till att ifrågasätta vad som är normativt hade jag velat utgå från perspektivet där kön inte behöver ses ur endast ett binärt perspektiv. Däremot upptäckte jag att studiens analysmetod begränsade dessa möjligheter, då jag inte kunnat fråga personerna representerade i studien vad de själva identifierar sig som för kön. Därför utgick analysen av könsrepresentation, på motsvarande sätt som i exempelvis Borgström Källéns (2014) arbete, från en binär uppdelning i man/kvinna.

4.3 Musikpedagogiska implikationer

Resultaten från studien belyser avsaknaden av kvinnliga förebilder inom undervisningsmaterial för elgitarr. Denna brist, som stöds av tidigare forskning (Green, 2001; Mac Donald, 2019; Björkman & Bromseth, 2023; Borgström Källén 2014; Kvarnvall, 2015 m.fl.), understryker betydelsen av att tillämpa en normkritisk syn på det egna undervisningsmaterialet för att främja en inkluderande musikundervisning. Exkluderande normer kan bidra till att elever får olika förutsättningar i undervisningen. Men undervisning kan också vara en plats som bryter mot begränsande normer, när läromedel och skolmiljö speglar och bekräftar olika behov, erfarenheter, identiteter och sätt att vara kan vi skapa ett utrymme för elever där lärande, ny kunskap och förståelse får stå i centrum (Skolverket 2023). Hur läromedels genusordning förmedlas beror till viss del på hur den enskilde läraren väljer att använda litteraturen. Det kan dock finnas en risk att denna genusordning blir något som lärarstudenter omedvetet tar för givet och fortsätter reproducera genom det som Borgström Källén (2014) kallar för utbildningsdiskurser. De aspekter som analyserats i studien gällande representation av kön i läromedel kan användas för att själv analysera hur representationen ser ut i det läromedel som man själv använder i sin undervisning. Min förhoppning är att de exempel på kvinnliga gitarrister som lyfts i studien kan användas och ge nya infallsvinklar på vilka förebilder som används i undervisningen hos både blivande och verksamma pedagoger.

Utifrån egna erfarenheter som lärare så tror jag mycket på vikten av ett kollegialt arbete i de frågor som min studie behandlar, att helt enkelt hjälpas åt. Det kräver ett aktivt arbete att ”tänka om” och processen underlättas av att man tar hjälp av varandras insikter och infallsvinklar i dessa frågor. Det krävs att vi eftersträvar att hela tiden utvecklas och lära oss nytt för att bli normkritiska pedagoger. Studiens övergripande syfte, att bidra till ökad medvetenhet och inspirera gitarrpedagoger till normkritiskt och inkluderande arbete, knyts samman med Björkmans (2019) resonemang om att normkritisk pedagogik är en ständigt pågående process. Detta arbete öppnar dörren för att förstå hur ett normkritiskt perspektiv kan forma framtidens elgitarrundervisning och bidra till en mer inkluderande undervisningsmiljö.

Jag hoppas att denna studie bidrar till att både blivande och yrkesverksamma pedagoger engagerar sig normmedvetet för att framöver bidra till förändring. Resultatet synliggör behovet av att bryta normer, främja inkludering och öka representationen av kvinnor inom läromedel för elgitarr. Den ursprungliga frågeställningen, som initialt syftade till att identifiera problemet med manlig dominans i läroböcker, utvecklades till en aktiv insats för att bidra till förståelse för hur pedagoger kan utveckla inkluderande läromedel med ett normkritiskt perspektiv på representation av förebilder

4.4 Vidare forskning

Då denna studie hade vissa tidsbegränsningar så begränsades även mängden insamlad empiri, något man i vidare forskning hade kunnat utveckla vidare genom en mer omfattande innehållsanalys. Exempelvis genom att applicera ett intersektionellt perspektiv som i sin tur kan vara givande för ett bredare perspektiv. Normer i läromedel kan även undersökas vidare genom att utifrån ett normkritiskt perspektiv se på musikalisk progression, innehåll och urval av musikaliskt material så som genre, didaktiska utgångspunkter och val. För att fullfölja utformningen av en ny lärobok för elgitarr med ett normkritiskt perspektiv kan Ammersts (2011) analysmodell av läroböcker vara till hjälp för att konkretisera de grundläggande frågeställningar att arbeta utifrån, genom att se till att se till läroboken ur ett processuellt, strukturellt och funktionellt perspektiv. Ytterligare kan analysen breddas genom att undersöka fler typer av läromedel såsom olika typer av onlineresurser. Ett annat förslag på vidare forskning är att genomföra observationsstudier av undervisning i elgitarr för att synliggöra vilket material som faktiskt används av olika pedagoger och på vilket sätt det presenteras. Ytterligare förslag på vidare forskning är att genom en aktionsforskning undersöka hur läromedel utifrån ett genusperspektiv påverkar elevens inlärning och motivation, samt se till hur pedagogen presenterar dessa tänkbara förebilder för eleven. Jag planerar därför att genomföra ett metodikarbete med syfte att undersöka hur en mer omfattande utveckling av ett normkritiskt läromedel för elgitarrundervisning kan se ut med målbilden att ta fram ett normkritiskt kompendium. Detta kompendium är tänkt att innefatta fler och mer omfattande exempel än de som föreslagits i denna studie.

Referenser

Ammert, N. (red.) (2011). *Att spegla världen: läromedelsstudier i teori och praktik*. (första upplagan) Lund: Studentlitteratur.

APA 7 (Referensguide)

Björkman, L. & Bromseth, J. (red.) (2019). *Normkritisk pedagogik: perspektiv, utmaningar och möjligheter*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Björkman, L., Bromseth, J., Hill, H. (2021). *Normkritisk pedagogik - framväxten och utvecklingen av ett nytt begrepp i den svenska utbildningskontexten Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*, 7: 179-195 <https://doi.org/10.23865/ntpk.v7.2314>

Björkman, L. & Sotevik, L. (red.) (2023). *Normkritiska perspektiv i pedagogisk verksamhet: förskola, fritidshem och skolans tidigare år*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Boréus, K. & Bergström, G. (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Borgström Källén, C. (2014). *När musik gör skillnad: genus och genrepraktiker i samspel*. Diss. Göteborg: Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, 2014.

Bromseth, J & Darj. (2010). *Centrum för genusvetenskap. Normkritisk pedagogik: makt, lärande och strategier för förändring*. Uppsala: Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet.

Burman, A. & Lennerhed, L. (red.) (2017). *Samtider: perspektiv på 2000-talets idéhistoria*. Göteborg: Daidalos.

Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Roudedge. Sv. övers. Genustrubbel. 2007. Daidalos.

Connell, R. & Pearse, R. (2015). *Om genus*. (Tredje [omarb. och uppdaterade] upplagan) Göteborg: Daidalos.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Femte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer.

Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity press.

Hanken, I.M. & Johansen, G. (2013). *Musikkundervisningens didaktikk*. (2. utg.) Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Hwang, P. & Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi*. (Fjärde utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.

Kvarnhall, V. (2015). *Pojkars musik, reproduktionens tystnad: en explanatorisk studie av pojkars reproducerande förhållningssätt till populärmusik och populärmusicerande*. Diss. Örebro: Örebro universitet.

Kumashiro, K. (2002). *Troubling education: queer activism and antioppressive pedagogy*. New York: RoutledgeFalmer.

Lilliestam, L. (1995). *Gehörsmusik, Blues, rock och muntlig trädning*. Göteborg: Akademiförlaget

Lilliestam, L. (2009). *Musikliv: vad människor gör med musik - och musik med människor*. (2. rev. uppl.) Göteborg: Ejeby.

Mac Donald, S. (2019). *Främjande Likabehandlingsarbete I Klassrummet*. I Björkman, L. & Bromseth, J. (red.) (2019). *Normkritisk pedagogik: perspektiv, utmaningar och möjligheter*. (Upplaga 1., ss 285-302). Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket. (2006). *En granskning av hur kön framställs i ett urval av läroböcker*. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6582a7/1553961645852/K%C3%B6n.pdf>

Skolverket. (2023). *Främja likabehandling*.

URL: <https://larportalen.skolverket.se/moduler/M303/2> Hämtat från internet 25/10-2023

Steinberg, JM. (2017). *Fyrtio minuter, hundratals beslut: handbok för nya pedagoger*. Första upplagan. Stockholm: Gothia fortbildning AB

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*.

Bilagor

Bilaga 1

Tabell 1. Översikt av urvalet av läromedel

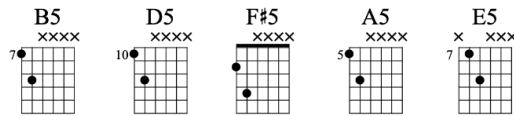
Publiceringsår	Litteratur	Författare:
2019	Popboken : gruppspel från början	KG Johansson
2016	Spela elgitarr från början	Magnus Sjöqvist, Jan Utbult, Pia Åhlund
2010	Soloteknik för rock & blues	Jonas Hörnquist
2009	Rockgitarristen 2	Ingemar Sallmann, Hasse Silén.
2008	Rockbandet 2: Gitarr	Jan Utbult & Pia Åhlund
2008	Soloteknik för elgitarr	Jonas Hörnquist
2007	Rockbandet 1 Gitarr /	Jan Utbult & Pia Åhlund
2006	Teknik för elgitarr 2. uppl.	Mikael Lindkvist
2006	Rockgitarristen 1	Ingemar Sallmann, Hasse Silén.
2005	Elgitarr från början D.1	Anders Ehrenstråle
2004	Elgitarr Rock & blues. 2	KG Johansson
2004	Rockgruppen	KG Johansson
2003	Elgitarr rock & blues. 1 / 12e upplagan	KG Johansson
2001	Elgitarr] rock & blues. 3	KG Johansson
2000	Elgitarrskolan en nybörjarskola i elgitarr	Mikael Lindkvist
2000	Elgitarr rock & blues. 2	KG Johansson

Tabell med låtar i läroböckerna med representation av kvinnor

LITTERATUR	LÅT	Kompositör	Gitarrist
Elgitarr rock/blues	Middle of the road - The Pretenders	kvinn	Man
Elgitarr från början	Nu Tändas Tusen Julejus - Emmy Köhler	kvinn	-
Rockbandet 1	Sitting down here - Lene Marlin		
Rockbandet 1	I love rock n roll - Joan Jett	kvinn	kvinn
Rockbandet 2	Living in America- The Sounds	kvinn	man
Rockbandet 2	Ironic - Alanis morissetti	kvinn	man
Rockbandet 2	Sahara Hotnights - Who Do You Dance For	kvinn	kvinn
Spela elgitarr från början	i love rock n roll - Joan Jett	kvinn	kvinn
Spela elgitarr från början	Kelly clarkson- behind hazel eyes,	kvinn, man	-
Spela elgitarr från början	Sahara hot nights - Hot Night crash	kvinn	kvinn
Spela elgitarr från början	Celebrity skin - Hole	kvinn	kvinn
Spela elgitarr från början	Sheryl crow - real gone	kvinn	kvinn, man

Notexempel 1: ”The Runaways - Cherry Bomb”

Cherry Bomb
The Runaways

♩ = 140

Intro

B5

Vers

B5 D5 3x

Refräng

F#5 A5 B5 E5 B5 E5

solo: improvisera med hjälp av B-moll pentaskala

Notexempel 2: ”The Runaways - Cherry Bomb” gitarrsolo

solo (över vers-riffet)

15

16

17

18

19

20

21

22

TAB

TAB

TAB

TAB

full full

10 10 10 7 10 7 10

7 10 12 9 7 9

full full

9 7 9 7 9 7

9 7 9 9 7 9 7 10

full

(10) 7 10 10

(10) 10 7 10 10

full

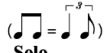
(10) 7 10 7 10 7 10

(10) full

Notexempel 3: Sister Rosetta Tharpe - Up above my head (gitarrsolo)

Up above my head
Sister Rosetta Tharpe

Moderate ♩ = 200

Solo

Från "TV Gospel Time" med Olivet Institutional Baptist Church Choir

GIT

clap

GIT

clap

C

TAB

1 2 16 17 | 1 2 16 17 | 1 2 3 5 | (5) | 3 4 5 1 2 0 2 X

G

C

TAB

2 | 2 | (2) X | 3 3 1 2 | 1 | 2 3 4 0 1 2 | 0 1 3 4 0 1 2 0

C7

F

TAB

x 8 9 8 9 8 9 | (8) 8 9 11 12 11 12 | (11) 11 10 10 10 | (10) 10 13 13 14 13 14

C

G

C

TAB

(13) 13 (14) 14 13 13 14 14 | 13 13 14 14 | (13) 13 13 (14) 14 14 | 0 2 1 | 3 1 2 0 3 | full 1 | full 3 | full (3) 1 3

Notexempel 4: VIXN - EDGE OF A BROKEN HEART

Edge of a Broken Heart

VIXN

Words & Music by Vixen

Moderate ♩ = 120

Gm Eb

w/bar

solo

1 2 3

4 5 6

7 8 9

T A B

(3) 5 3 (3) 3 5 3 5 3 5 3

(3) (3) 10 12 10 12 10 12 12 12 12

(12) 10 12 12 (12) 0 13 16 13 16 13

sl. 3 1 1/2 1/2 1/2

full full 3/4

Gm Eb

w/bar ----- 4

10 11

13 16-13 11 13 full full P (13)

Eb Gm

w/bar ----- 4

12 13

10-12 13 full 12 (12) 18 full 15-18 1718-171517-(17)

Gm Eb

w/bar ----- 4

14 15

15-18 17 15-18 17 15-18 15-18 15 full 17 15-17 15

Eb F

w/bar ----- 4

16 17

12 15 12-11-10 13 15 full 10 13 full (13)

